

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Michaela Čechová

Rozvod v české a francouzské právní úpravě

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 8. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 167 933 znaků včetně mezer.

diplomantka

V Praze dne 11. 8. 2022

Poděkování

Na tomto místě bych ráda bych poděkovala doc. JUDr. Michaele Hendrychové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, věnovaný čas a vstřícný přístup po celou dobu tvorby této práce. Dále bych ráda poděkovala celé své rodině za podporu při celém mém studiu.

Obsah

Úvod	1
1 Historický vývoj právní úpravy manželství a rozvodu na území České a Francouzské republiky	5
1.1 Rodina a její tradice na území České republiky	6
1.2 Rodina a její tradice na území Francouzské republiky	11
2 Rozvod manželství v platném českém právu	13
2.1 Obecné poznámky k rozvodu manželství	13
2.2 Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství	15
2.3 Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství	18
2.4 Procesní aspekty rozvodu manželství v České republice	21
2.5 Rozvod manželství a nezletilé dítě	21
2.5.1 Péče o dítě po rozvodu manželství	23
2.5.2 Vyživovací povinnost	24
2.5.3 Cochemská praxe	24
2.5.4 Rodinná mediace	26
2.6 Následky rozvodu manželství	28
2.6.1 Právní následky rozvodu manželství v osobní sféře	28
2.6.2 Právní následky rozvodu manželství v majetkové sféře	29
2.6.2.1 Manželské majetkové právo	29
2.6.2.2 Výživné pro rozvedeného manžela	31
2.6.2.3 Bydlení manželů po rozvodu manželství	32
2.7 Exkurz – registrované partnerství a jeho zrušení	34
2.7.1 Obecné poznámky k registrovanému partnerství	34
2.7.2 Zánik registrovaného partnerství	34
3 Rozvod manželství v platném francouzském právu	36
3.1 Obecné poznámky k rozvodu manželství ve Francouzské republice	36

3.2	Separace manželů	37
3.3	Rozvod po vzájemné dohodě manželů	38
3.4	Rozvod akceptovaný.....	41
3.5	Rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství.....	42
3.6	Rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství.....	43
3.7	Procesní aspekty rozvodu manželství ve Francouzské republice.....	44
3.7.1	Procesní aspekty rozvodu po vzájemné dohodě manželů	44
3.7.2	Procesní aspekty rozvodů odlišných od rozvodu po vzájemné dohodě manželů, neboli rozvodů tzv. „sporných“	45
3.8	Následky rozvodu manželství.....	46
3.8.1	Právní následky rozvodu manželství v osobní sféře.....	47
3.8.2	Právní následky rozvodu manželství v majetkové sféře.....	47
3.8.2.1	Majetkoprávní režim manželství	47
3.8.2.2	Manželské výhody a dary mezi manžely	49
3.8.2.3	Náhrada škody	49
3.8.2.4	Kompenzační příspěvek.....	50
3.8.2.5	Bydlení manželů po rozvodu manželství.....	51
3.8.3	Následky rozvodu manželství ve vztahu k nezletilému dítěti	52
3.8.3.1	Výkon rodičovské moci	52
3.8.3.2	Bydliště dítěte	53
3.8.3.3	Vyživovací povinnost	53
3.8.3.4	Procesní postavení nezletilého dítěte v řízení o rozvod manželství ..	54
3.9	Exkurz – PACS neboli tzv. občanská smlouva o společenství a její zrušení .	55
3.9.1	Obecné poznámky k občanské smlouvě o společenství	55
3.9.2	Zrušení občanské smlouvy o společenství	56
4	Komparace české a francouzské právní úpravy rozvodu manželství	57
4.1	Obecné poznámky ke komparaci.....	57

4.2	Typy rozvodu manželství	58
4.2.1	Tzv. „nesporný“ rozvod.....	58
4.3	Ochrana slabšího člena rodiny při rozvodu manželství.....	59
4.4	Rozvod manželství před notářem	60
4.4.1	Možnost rozvodu před notářem v České republice	61
4.5	Následky rozvodu manželství.....	64
4.5.1	Příjmení rozvedeného manžela.....	64
4.5.2	Peněžité plnění po rozvodu manželství	64
4.5.3	Bydlení po rozvodu manželství	65
4.6	Registrované partnerství a PACS	66
	Závěr.....	68
	Seznam zkratk.....	70
	Seznam použitých zdrojů	71
	Seznam grafů	78
	Abstrakt	79
	Abstract.....	80

Úvod

Rozvod manželství je dnes jeden z nejběžnějších právních institutů, který zasahuje do života většiny české, a nejen české, společnosti. V nějaké roli se s tímto fenoménem setkal snad každý z nás, ať se již jedná o přímé účastníky rozvodového řízení, manžele, nebo o dítě, či členů širší rodiny, kteří se mnohdy podílí na řešení vzniklých sociálních a ekonomických otázek s rozvodem manželství spojených. Rozvod manželství zajisté nemá jen negativní konotace a v mnoha případech je jediným dobrým řešením sociálně (popř. i z jiného důvodu) neudržitelných vztahů mezi manžely.

Manželství, rodina a rozvod nejsou jen právními či sociologickými termíny, ale zejména lidskými příběhy a osudy, které ovlivňují formování osobnosti člověka a jeho začlenění do rámce společnosti. Česká právní úprava termín „rodina“ nedefinuje, pouze se o rodině jako takové zmiňuje v jednotlivých ustanoveních.¹ V sociologii je rodina definována (např.) jako „*skupina osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. Příbuzenství je vztah mezi jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami v otcovské, nebo mateřské linii.*“² Tato definice je však pouze jedním z pohledů na pojem rodiny. Jako rodina je označováno např. i soužití nesezdaných párů, kteří příbuzenskými vztahy spjati nejsou a důraz je kladen spíše na to, že osoby žijí společně, resp. partnerským způsobem života.³

Manželství a vnímání jeho hodnoty prošlo zejména v posledních několika stoletích znatelnými proměnami, a to z několika hledisek. Ze sociologického hlediska lze hovořit o společenském postavení rodiny vzniklé na základě manželství a z hlediska ekonomického o určitém zajištění potřebných životních statků. Toto po staletí ustálené paradigma však s nástupem průmyslové revoluce a s ní spojených sociálních jevů, zejména sekularizací společnosti, ztrácelo postupně na významu a v zásadě lze hovořit o určitém přesunu majoritní společnosti od sociologického realismu k nominalismu, který více staví na individuálních vztazích jednotlivých členů společnosti než na obecně uznávaných společenských nadindividuálních normách typických pro realismus.

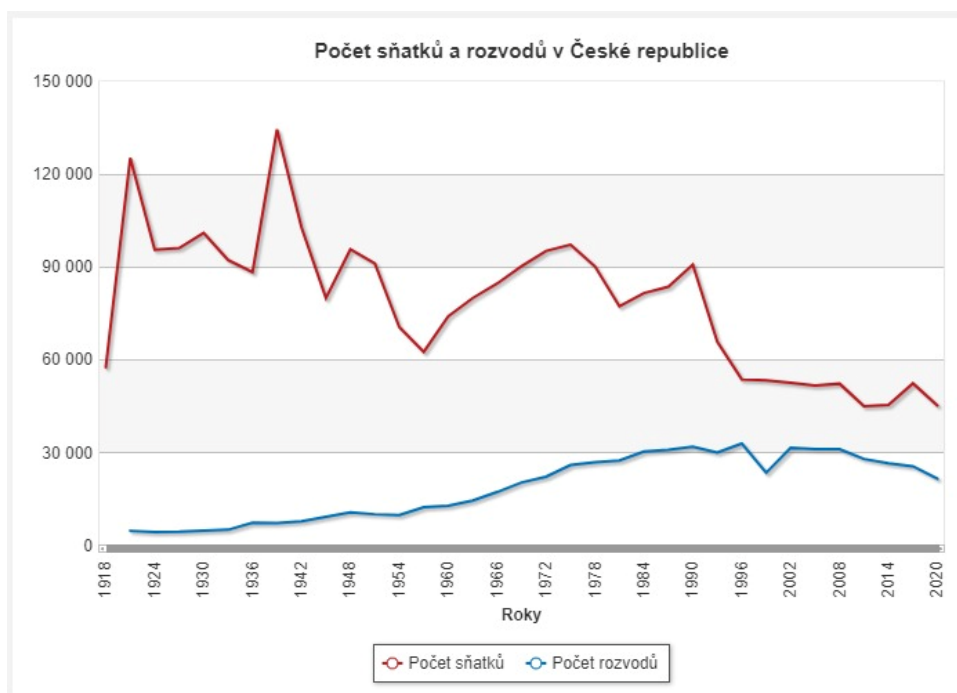
¹ Především část druhá zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – Rodinné právo

² GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999, s. 156

³ GREGOROVÁ, Z. NESEZDANÉ SOUŽITÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 209. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>.

Z dat Českého statistického úřadu vyplývá, že v novodobé historii státu na našem území po II. světové válce dochází k postupnému snižování počtu nově uzavřených manželství, a naproti tomu k postupnému nárůstu počtu rozvodů. Jestliže v padesátých letech dvacátého století se rozvedlo přibližně 10 % manželství, tak ve dvacátém prvním století je již míra rozvodovosti přibližně 50 %.⁴ Tento vývoj odpovídá výše popsané změně sociálního postavení jednotlivce ve společnosti, včetně zvýšené individuální ekonomické nezávislosti. V druhé dekádě dvacátého prvního století však můžeme pozorovat zajímavý jev mírného poklesu míry rozvodovosti, který může mít souvislost s určitou sociální nejistotou spojenou s ekonomickou krizí, na kterou následně navázala krize pandemická, doprovázená od roku 2022 globální politickou a humanitární krizí, jakož i se sníženou mírou sňatečnosti. Dopad této poslední a nejvážnější krize na míru rozvodovosti bude možné posoudit až s delším časovým odstupem. Z výše uvedených argumentů se však dá vyvozovat, že institut rozvodu manželství bude naši společnost doprovázet i v dalších letech.

Graf č. 1: Počet sňatků a rozvodů v České republice⁵

⁴ MECNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 13

⁵ ČSÚ. *Sňatky a rozvody*. In: czso.cz [online]. [cit. dne 26. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>

Postmodernismus společnosti typický pro konec dvacátého a začátek dvacátého prvního století již nevytváří kritické prostředí pro účastníky rozvodu manželství a rozvod jako takový, který byl v dřívějších dobách pro rozvádějící se manžele stigmatem. Přes dnešní uznávanou pluralitu názorů ve společnosti se však stále jedná o traumatizující zážitek pro účastníky rozvodu i jejich nejbližší okolí. Z tohoto hlediska je velmi žádoucí minimalizovat tyto negativní psychické a sociální dopady rozvodu manželství, pokud jiná cesta není možná. Jako jedna z cest ke snížení negativních dopadů a traumatických jevů doprovázejících rozvod manželství by v dnešní globalizované společnosti mohlo sloužit využití zkušeností z kulturně srovnatelných zemí.

Můžeme tvrdit, že manželské právo vychází více nebo méně z náboženských a kulturních tradic té které země a je jejím určitým obrazem. V rámci činnosti Rady Evropy a v souvislosti s platností již před mnoha desetiletími ratifikované Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁶, dochází k částečnému přibližování právních úprav manželského práva jednotlivých evropských zemí.

Hlavním předmětem této diplomové práce je komparace institutu rozvodu manželství v české a francouzské právní úpravě. Dále se budeme snažit posoudit možnost aplikace některých aspektů francouzského práva upravujícího rozvod manželství v podmínkách české společnosti. Máme totiž za to, že by některé dílčí instituty rozvodu manželství využívané ve Francouzské republice mohly zjednodušit proces rozvodu manželství v České republice. Zjednodušení rozvodového řízení by poté mohlo přispět ke snížení psychické zátěže osob zúčastněných na rozvodu manželství. V neposlední řadě by zjednodušení rozvodu manželství mohlo zamezit vzniku sociálního a psychického traumatu v případě, kdy manželé vyhodnotí rozvod jako nevyhnutelný.

První část diplomové práce se bude věnovat všeobecnému výkladu historického vývoje právní úpravy manželství a postoje společnosti k jeho ukončení za života obou manželů na území České a Francouzské republiky. S ohledem na společnou evropskou kulturu obou zemí lze očekávat, že oba právní řády prošly podobným, ne-li v mnoha ohledech stejným, historickým vývojem. Tento vývoj mohl ovlivnit pojetí jak rodiny, tak právě rozvodu manželství.

⁶ Zejména čl. 8, který přímo hovoří o právu na respektování soukromého a rodinného života.

Následující dvě části diplomové práce se budou věnovat výkladu platné právní úpravy v obou zemích, tzn. jednotlivým „typům“ rozvodu manželství, postavení nezletilého dítěte⁷ při rozvodu manželství, zrušení a vypořádání společného jmění manželů a dalším následkům rozvodu manželství. Zmíněn bude rovněž institut registrovaného partnerství a jeho specifická obdoba ve Francouzské republice (PACS).

Poslední, čtvrtá část práce bude obsahovat komparační analýzu české a francouzské právní úpravy rozvodu manželství a řešení souvisejících otázek. Z důvodu značného rozsahu právních úprav nehodláme analyzovat a komparovat všechny dílčí instituty, které patří do rámce rozvodu manželství, ale vybereme jen to, co je podle našeho názoru pro srovnání obou úprav nejzajímavější.

⁷ Přestože při rozvodu manželství je, co se týče dítěte, rozhodující plná svéprávnost, je v práci v zájmu zjednodušení vyjadřování použit výraz „nezletilé dítě“.

1 Historický vývoj právní úpravy manželství a rozvodu na území České a Francouzské republiky

Při komparaci právních řádů dvou států je výchozím bodem pohled na daný institut z hlediska historického vývoje právní úpravy. Cílem historické komparace je nalézt podobné znaky v tradicích, zvycích a vlivech na komparovaný institut.

Na manželství a jeho rozvod bylo v historii lidstva pohlíženo různě. Zmínit lze právo římské, které bývá pokládáno za základní východisko evropského kontinentálního právního systému.⁸ Dle římského práva byla rodina založena na základě dvou vztahů, a to kognaci, tedy pokrevním příbuzenství, a agnaci, příbuzenství uměle vykonstruovaném, např. právě manželstvím.⁹ Vznik manželství přitom nebyl obecně doprovázen žádným veřejným a slavnostním sňatečným obřadem, jak je tomu nyní jak v České, tak ve Francouzské republice [ust. § 656 zákona č. 89/2012, Občanský zákoník (dále jen „OZ“) a čl. 165 Code civil]. Pro vznik manželství stačila pouze faktická vůle obou snoubenců žít spolu jako manželé a souhlas otců („*pater familias*“) obou rodin. Z výše zmíněného tedy vyplývá, že se jednalo spíše o vztah faktický nežli vztah právní. Co se týče případného rozvodu manželství, v obecné rovině opět stačila pouhá vůle obou manželů tento svazek ukončit, případně tak mohl učinit i pouze jeden z manželů zapuzením („*repudium*“).¹⁰

V období středověku bylo manželství, a tedy i jeho případný rozvod, určováno naukou katolické církve a kanonickým právem. Tridentský koncil, zejména jeho 24. zasedání v roce 1563, monopolizoval vliv na manželské právo v prospěch církve. Zánik manželství za života manželů byl pro nerozlučitelnost svátosti manželství téměř nemožný.¹¹ Církevním soudem bylo možné za jasně definovaných podmínek manželství prohlásit za neplatné, nebo použít institutu rozvodu od stolu a lože^{12, 13} Za zmínku rovněž stojí zavedení povinnosti farních

⁸ VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 8

⁹ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 76

¹⁰ PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., ŠÍMA, A. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 123–132

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v minulosti*. In: HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1

¹² „Právní podstata rozvodu manželství od stolu a lože (*separation thori, mensae ac habitationis*) spočívala v tom, že manželům bylo dovoleno žít odděleně (*separace*), nebylo jim však umožněno uzavřít nové

úřadů zřídit a udržovat matriční knihy obyvatelstva.¹⁴ Tridentský koncil přinesl zásadní reformy manželství na území křesťanské Evropy a konzervoval podmínky pro vznik a zánik manželství na dobu několika století. Jedná se o hlavní spojnicí v historickém vývoji manželského práva nejenom na území komparovaných zemí.

1.1 Rodina a její tradice na území České republiky

O manželském právu v dnešním významu tohoto termínu nelze vzhledem k nekonzistentnosti státního uspořádání na území dnešní České republiky v prvních stoletích našeho letopočtu hovořit. Jednalo se spíše o jednotlivé kmenové zvyklosti. Jeden z nejstarších zaznamenaných kodexů vztahující se k manželství na území dnešní České republiky je Zákon Sudnyj Ljudem. Tento kodex čerpající z byzantské Eklogy byl pravděpodobně sepsán Cyrilem a Metodějem v době jejich pobytu na Velké Moravě. Kodex obecně hovoří o nerozlučitelnosti manželství, avšak za určitých podmínek, např. když se jeden z manželů pokusil druhého poškodit, bylo možné manželství rozloučit.¹⁵

manželství. RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice, s. 60

¹³ MECNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 42

¹⁴ HRDINA, I., A. *Dokumenty Tridentského koncilu*. Praha, 2015, s. 209

¹⁵ „30a PŘE MANŽELŮ

Moudrost Tvůrce a Spasitele našeho Pána Boha nás učí, že manželské soužití je od Boha nerozlučným. Ten totiž, který stvořil člověka nejsoucího v bytí, nestvořil stejně ženu tím, že by vzal hlinu ze země, ačkoli mohl, ale vzal žebro z muže a stvořil ji, aby takto moudře sloučením jednoho těla ve dvou osobách uzákonil nerozlučné manželství. Proto ani ženu, jež z ďábelské lsti začala hořké ochutnání a dala z téhož ochutnání muži okusit, od něho nerozloučil, ani také muže, který se dopustil s manželkou přestoupení příkazu božího, od ženy nerozloučil, ale uložil jim za ten hřích utrpení, manželství však jejich nerozloučil.

Tímto tedy zákonem – již zjeveným a opět potvrzeným od evangelia tehdy, když se farizeové otázali Krista Boha našeho, zda je dovoleno propouštět vlastní ženu pro každý hřích, a Ježíš odpověděl: Co Bůh spojil, člověk ať nerozlučuje kromě příčiny smilstva (Mat 19.3) – i my se řídíme jakožto opravdoví učedníci Krista Boha a neodvažujeme se nic jiného uzákonit. Poněvadž však od ďábla vpadá mezi manžely nenávisť pro žaloby nebo pro tělesnou nebo jinou špatnost, proto do počtu věcí, pro které se manželé rozlučují, stanovíme zákonem tyto:

Rozlučuje se muž od své ženy pro takový hřích, a bude-li žena usvědčena, že činí jakýkoli úklad jeho životu, nebo ačkoli se dověděla o nějakých zlých skutcích jiných osob proti muži, neoznámí mu to, a upadne-li do nemoci malomocenství.

Opět pak žena se rozlučuje od svého muže, bude-li jí činit nějaký úklad, nebo ač ví to o jiném, neoznámí jí to, a upadne-li do nemoci malomocenství, a přihodí-li se, že jeden z nich před manželským stykem upadne do zlé nemoci.

I přes existenci Zákona Sudneho Ljudem nelze v době raného středověku hovořit o dominantním postavení kanonického práva v manželství. Vlivy kmenových uspořádání a pravidel byly stále hmatatelné. Ve všeobecné rovině se dá hovořit zejména ve šlechtickém stavu o nezřízeném způsobu života, odmítání monogamie a odporu vůči křesťanským principům manželství, či přímo ostrakizaci zastánců těchto principů. Změnu přináší až Břetislavova dekreta z roku 1039, která sice měla za úkol posílit zejména panovníkovu moc, ale zároveň upevnit vliv církve na manželství.¹⁶ Dekreta podtrhují zásadu monogamie a rovněž zmiňují nerozlučitelnost manželství.¹⁷

Další významnou událostí ve spojitosti s rozvodem manželství byl již zmíněný Tridentýský koncil, kdy nad manželským právem definitivně převzala moc církev. Manželství bylo prohlášeno za svátost a byla stanovena poměrně přísná forma uzavření manželství: *„Propříště, než se bude uzavírat manželství, bude vlastním farářem snoubenců třikrát po sobě jdoucí svátky v kostele při slavení mše veřejně ohlášeno, mezi kým má být manželství uzavřeno; a po vykonání těchto ohlášek, nebude-li bránit žádná zákonná překážka, má se přikročit k slavení sňatku před tváří církve. Tehdy farář, po dotazu muže a ženy a po jejich*

Toto vše náleží knížatům a soudcům se svědky vyšetřit, jak jsme shora napsali, na soudu božím, kterým se mají všechny zlořády lidské od knížat soudit. A proto nesmíme se ohlížet na nikoho, ale všechny den co den vyučovat v božím zákonu a doufat v Krista Boha, že na všeobecném soudu uslyšíme blažený hlas: pojdte požehnaní služebníci věrní, nad mnohým vás ustanovím, vejďte v radost Pána Boha vašeho a veselte se s anděly na věky věků. (Mat 25.21) Amen.“ Zákon Sudnyj Ljudem. In: dejepis.com [online]. [cit. dne 10. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/dokument/zakon-sudnyj-ljudem/>

¹⁶ *„Tu kníže, pozdvihnuv ruku nad svatým hrobem, takto počal mluvit ke shromáždění lidu: "Bratří, pozdvihněte společně své pravice k Hospodinu a mějte pozor na mé řeči; chci, abyste je přísahou na svou víru potvrdili. Tedy toto ať jest hlavní mé a první přikázání, aby vaše manželství, jež jste doposud měli jako s lehkými ženami a nepořádná po způsobu hloupých hovad, od té chvíle byla podle církevních ustanovení zákonná, soukromá a nerozlučná, a to tak, aby muž žil maje dosti na jedné ženě a žena majíc dosti na jednom muži. Jestliže by však manželka svým mužem nebo muž manželkou opovrhla a svár mezi nimi vzplanul do roztržky, přeji si, aby ten rušitel manželství, který by se nechtěl vrátiti k předešlému svazku právě uzavřenému, nebyl uváděn podle řádu naší země do otroctví, nýbrž spíše, jak neoblomně káže naše nezměnitelné rozhodnutí, budiž odveden, ať je to jakákoliv osoba, do Uher a nesmí se žádnými penězi vykoupiti nebo do naší země vrátiti, aby se hlízami jedné ovečky nenakazil celý ovčinec Kristův.“* Břetislavova dekreta. In: psp.cz [online]. [cit. dne 10. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/snemy/b_dekreta.htm

¹⁷ VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 22

*vzájemném souhlasu, bud' řekne:; Spojuji vás v manželství ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého' nebo ať použije jiných slov podle obvyklého ritu každé z provincií.*¹⁸ Principy Tridentského koncilu byly v manželském právu aplikovány po více než dvě století, a to i přes společenské změny v době vlády Marie Terezie.

O částečném vymanění institutu rozvodu manželství z moci církve je možné hovořit v období osvícenského absolutismu, tedy v 18. století. Císař Josef II. se odklonil od dogmatismu katolické církve. V období své vlády provedl několik reforem ve formě patentů, kterými se snažil svou říši, pod kterou spadalo i území nynější České republiky, zmodernizovat a současně zde omezit církevní moc. Jako příklad je možné uvést patent o zrušení nevolnictví nebo patent toleranční, jímž byla legalizována další křesťanská vyznání. Patent rovněž připouštěl uzavírání manželství mezi osobami katolického a evangelického vyznání.¹⁹ Josef II. současně zrušil několik řeholních řádů a jim patřících klášterů. Reformy a změny v ustálených pořádcích církevní představitelů znepokojovaly a vedly až k osobní návštěvě papeže na císařském dvoře. Nicméně i přes intervenci papeže Josef II. ve svých reformách pokračoval v nezmírněném úsilí.

Za nejdůležitější reformu v oblasti manželství z tohoto období lze považovat manželský patent č. 117/1783 Sb. z. s. Touto normou bylo kromě jiného stanoveno, že věci manželské budou řešit soudy civilní, a nikoliv ty církevní.²⁰ Byť už tedy církev neměla nad ukončením manželství výlučnou pravomoc, patent stále neumožňoval ukončení (tj. zánik) manželství rozvodem (tzv. rozlukou) osobám katolického vyznání. Pro tyto osoby byl dovolen již výše zmíněný rozvod od stolu a lože. Po rozvodu od stolu a lože sice manželé nebyli povinni vést společný život, avšak manželství stále existovalo. Rozluka, jakožto definitivní ukončení manželského svazku za života manželů, byla možná pouze pro osoby nekatolického vyznání.²¹ S ohledem na skutečnost, že k uzavírání manželství docházelo stále před orgány dané církve, měly církve na manželství stále velmi významný vliv.²²

¹⁸ HRDINA, I. A. Tridentský dekret Tametsi. [online]. *REVUE 11 3/1998*, 1998. In: spcp.prf.cuni.cz [online]. 1998 [cit. dne 2022-4-11]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/11/tri.htm>

¹⁹ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, s. 120

²⁰ VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 26

²¹ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice, s. 60

²² KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, s. 121

Dalším významným milníkem pro vývoj manželského práva byl rok 1812, tedy rok, kdy nabyt účinnosti Obecný zákoník občanský („*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*“), který byl vyhlášen císařským patentem č. 946/1811 Sb. zák. soud. Předpis neumožňoval manželům ukončit manželství jinak než před soudem, byť by se na ukončení manželství oba dobrovolně shodli (ust. § 93 Císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský). Bylo proto třeba žádat o rozhodnutí o neplatnosti manželství, rozluku nebo rozvod od stolu a lože. Rozluka, tedy trvalé ukončení manželského svazku za života manželů, byla však pro osoby katolického vyznání stále nepřipustná (ust. § 111 Císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský).²³ Pro manžele katolického vyznání jedinou možností stále zůstával pouhý rozvod od stolu a lože. Manželé se museli o podmínkách rozvodu dohodnout, následně své rozhodnutí oznámit farářům, a když se farář ani napotřetí nepovedlo manželům rozvod rozmluvit, mohli manželé podat žádost o rozvod. Pro zákoníkem stanovené důvody mohl žádost o rozvod od stolu a lože podat i jen jeden z manželů (ust. § 103–110 Císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský). Z výše uvedeného vyplývá, že byť se stát snažil o částečné oddělení vlivu církve na právní aspekty manželského života, byla to stále církev, která hrála v jednotlivých institutech manželství významnou roli.

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918, byl recepční normou č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého převzat Obecný zákoník občanský ve znění pozdějších novel. Manželské rozvodové právo bylo následně upraveno tzv. rozlukovým zákonem, tj. zákonem č. 320/1919 Sb. z. a n. V souvislosti s tímto zákonem se však spíše mluví o manželské novele, protože zákon zasáhl poměrně širokou část manželského práva. Významnou změnou bylo zavedení institutu fakultativního civilního sňatku. Snoubencům bylo umožněno, aby se sami rozhodli, jakou formu uzavření manželství zvolí.²⁴ Co se týče rozvodu manželství, v tehdejší nomenklatuře „rozluky“, tj. trvalého ukončení manželství za života manželů, byl tímto předpisem uzákoněn rozvod pro všechna manželství, tedy i pro osoby katolického vyznání, ale jenom z taxativně stanovených důvodů (ust. § 13 zákona č. 320/1919 Sb., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství). Zasluhou těchto

²³ VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 48–50

²⁴ VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 60–61

změn bylo manželství přeměněno z institutu výlučně církevního na institut převážně občanský.²⁵

„Dvojkolejnost“ úpravy ukončení manželství za života manželů, tj. rozvodu od stolu a lože a rozluky, opustil až zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.²⁶ Mezi významné změny, které značily definitivní konec vlivu církve na právní institut manželství, bylo např. zavedení obligatorního civilního sňatku.²⁷ Rozvod manželství byl upravován v části třetí zákona o právu rodinném. Rozvodovým důvodem byl hluboký a trvalý rozvrat manželství, který nastal z důležitých důvodů. Tyto důležité důvody však nebyly v zákoně nikterak blíže specifikovány a záleželo tedy na uvážení soudu, zda manželství rozvede či nikoliv. I pokud hluboký a trvalý rozvrat existoval, nemohl soud manželství rozvést, jestliže o rozvod žádal manžel, jenž rozvrat zavinil a druhý z manželů neprojevil s rozvodem souhlas (ust. § 30 zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném).

Zatímco v minulosti měla největší vliv na manželství církev, ve druhé polovině 20. století se o tuto pozici začal ucházet stát. Dle tehdejší ideologie měla rodina sloužit nejen konkrétním osobám, ale rovněž celé společnosti, neboť měla tvořit její základ. Stát tedy manželství podporoval, zánik manželství za života manželů nebyl žádoucím jevem a snaha směřovala spíše k zachování trvalého svazku.²⁸

Nový zákon upravující manželství, ale i jiné rodinné vztahy, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, byl dle některých názorů spíše novelou zákona o právu rodinném²⁹. Zákon o rodině upravoval rozvod v části první, hlavě páté (ust. § 23 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině). Manželství byl oprávněn rozvést pouze soud, přičemž musel být naplněn kvalifikovaný rozvodový důvod. Rozvodovým důvodem byl tak vážný rozvrat vztahů mezi manžely, že už manželství nebylo schopno plnit svůj společenský účel. K tomu je nutno doplnit, že zákon v úvodních ustanoveních týkajících se rozvodu stanovil státním orgánům povinnost ve spolupráci se všemi občany upevňovat manželství a rodinu a předcházet příčinám, které mohly vést k narušování pevnosti a trvalosti vztahů (ust. § 23 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o

²⁵ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, s. 442

²⁶ VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 106

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v minulosti*. In: HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1

²⁸ ŠMÍD, O., ŠÍNOVÁ, R., a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, s. 29–30

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo dnes*. In: HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1

rodině). Z tohoto ustanovení lze dovodit snahu státu o stigmatizaci rozvodu jako institutu velmi negativního a společensky téměř nepřijatelného.

Co se týče novel zákona o rodině po roce 1989, je možné zmínit např. zákon č. 234/1992 Sb., který znovu zavedl možnost církevní formy sňatku, rozvodem manželství se však novela nikterak nezabývala. V oblasti rozvodu manželství byl významnou novelou zákon č. 91/1998 Sb., který ve svém ust. § 24a zakotvil do českého právního řádu institut rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství či tzv. „protitvrdoštní“ klauzule.³⁰ K 1. 1. 2014 téměř padesát let účinný zákon o rodině nahradil nynější OZ.

1.2 Rodina a její tradice na území Francouzské republiky

Již v raném středověku byl institut rozvodu manželství na území nynější Francouzské republiky znám. Karel Veliký rozvod manželství umožnil zejména osobám šlechtického rodu. Rozvést manželství bylo možné, např. pokud žena nebyla schopna počít dítě.³¹ Po Tridentském koncilu převzala moc nad manželským právem, jak již bylo zmíněno výše, církve a manželství bylo nerozlučitelné. Až dekretem Národního shromáždění z 20. září 1792 bylo zakotveno civilní manželství ve formě občanské smlouvy.³² Tento dekret institut manželství zesvětlil, skončila doba, kdy bylo manželství označeno za svátost. Proto byl také dovozen rozvod manželství. Byly zavedeny tři typy rozvodů manželství, a to rozvod na základě vzájemného souhlasu, rozvod na základě žádosti jednoho z manželů a rozvod z důvodů stanovených zákonem. Těchto důvodů bylo celkem sedm (např. slabomyslnost, spáchání zločinu nebo odloučení manželů po dobu pěti let). Každý z výše zmíněných typů rozvodu manželství podléhal specifickému druhu řízení.³³

V roce 1804 byl přijat Code civil, tedy „francouzský občanský zákoník“, který upravoval jak manželství, tak institut rozvodu. Code civil např. zrušil možnost rozvedení manželství z důvodu neslučitelnosti povah manželů, a byť bylo stále možné manželský svazek

³⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Z., ZATLOUKALOVÁ, L. Dokud nás smrt nerozdělí: úvahy nad právem na rozvod. *Právní rozhledy*, 2019, č. 17, s. 573-580. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>.

³¹ PELUARD-MUT, C. *HISTOIRE DU DIVORCE*. In: avocat.net [online]. [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <http://www.avocatnet.net/page11.html>

³² RENAUT, M. H. *Histoire du droit de la famille*. 2e édition. Paris: Ellipses Édition Marketing S. A., 2012, s. 39

³³ RENAUT, M. H. *Histoire du droit de la famille*. 2e édition. Paris: Ellipses Édition Marketing S. A., 2012, s. 98–99

po vzájemné dohodě manželů rozvést, byl tento proces oproti předchozí úpravě značně ztížen.³⁴ Manželství mohl rozvést pouze soud. Bylo zakázáno opětovné manželství mezi osobami, které byly manžely a rozvedly se. V zásadě lze tedy uzavřít, že manželství bylo považováno za „především trvající smluvní závazek“ a na rozvod manželství bylo pohlíženo daleko přísněji než za předchozí právní úpravy.³⁵

Když byl v roce 1814 Napoleon donucen k abdikaci, došlo k tzv. restauraci Bourbonů. S obnovením monarchie se na území Francouzské republiky vrátil rovněž vliv katolické církve a rozvod manželství byl opět zrušen. Jedinou možností pro manžele, kteří nemohli nebo nechtěli společně dále žít, byla separace. Rozvod manželství byl do právního řádu Francouzské republiky znovu zaveden až v roce 1884, a to zákonem zv. Naquet. Tento zákon rozeznával pouze tři důvody k rozvodu manželství – cizoložství, odsouzení za spáchání trestného činu a týrání a urážlivé chování. Rozvod manželství byl tedy vnímán jako sankce za zákonem předvídané, negativní chování jednoho z manželů. I přes dílčí novelizace platil zákon zv. Naquet až do roku 1975, kdy byl přijat zákon, který právní úpravu rozvodu více liberalizoval.³⁶ V novém tisíciletí byl institut rozvodu manželství významněji novelizován v roce 2004, kdy byly stanoveny čtyři typy rozvodů. Další významná novela proběhla např. v roce 2017, kdy bylo manželům umožněno, aby rozvod proběhl před notářem bez účasti soudu, jedná-li se o rozvod po vzájemné dohodě manželů.³⁷

³⁴ Dle dekretu z roku 1792 probíhal rozvod po vzájemné dohodě před „rodinným tribunálem“, kde manželé vyslovili před šesti rodinnými příslušníky či přáteli, přičemž tři zvolil manžel a tři manželka, svou vůli manželství rozvést. Tento rodinný tribunál k potenciálnímu rozvodu vyslovil svůj názor, který si manželé vyslechli. Pokud manželé i nadále trvali na rozvodu, byla obecním úředníkem vystavena obecní listina. Ve lhůtě od jednoho do šesti měsíců poté manželé požádali matrikáře o vydání rozhodnutí o rozvodu. Pokud se manželé chtěli po vzájemné dohodě rozvést po účinnosti občanského zákoníku z roku 1804, bylo k tomu potřeba souhlasu žijících předků, přičemž rozvod byl nepřipustný v prvních dvou letech manželství, nebo po dvaceti letech manželství.

³⁵ RENAUT, M. H. *Histoire du droit de la famille*. 2e édition. Paris: Ellipses Édition Marketing S. A., 2012, s. 101

³⁶ RENAUT, M. H. *Histoire du droit de la famille*. 2e édition. Paris: Ellipses Édition Marketing S. A., 2012, s. 102–106

³⁷ Divorce par consentement mutuel sans juge [online]. 2018, dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/divorce-par-consentement-mutuel-sans-juge-31342.html> [cit. dne 14. 2. 2021]

2 Rozvod manželství v platném českém právu

2.1 Obecné poznámky k rozvodu manželství

Institut rozvodu manželství v českém právním řádu upravuje OZ (ust. § 755 a násl.). Rozvod manželství je nejčastějším právním důvodem zániku manželství za života manželů. Zánik manželství za života manželů může také způsobit změna pohlaví (ust. § 29 odst. 2 OZ), ale to je spíše raritní záležitost. Naproti tomu existuje také důvod zániku manželství, který se s životem neslučuje: tím je smrt jednoho nebo obou manželů (ust. § 71 odst. 2 OZ). Je důležité zdůraznit, že manželství může zaniknout pouze ze zákonem stanovených důvodů (ust. § 754 OZ). Manželé se v případě zániku manželství nemohou svým ujednáním odchýlit od kogentní úpravy OZ.

Na rozdíl od francouzské úpravy zná český právní řád jenom rozvod manželství. Naproti tomu Code civil rozlišuje separaci manželů a rozvod manželství, tedy zánik manželství v našem slova smyslu.³⁸ Jsou-li naplněny zákonné předpoklady, mělo by mít každé manželství možnost být rozvedeno.³⁹ V případě, že se manželé rozhodnou manželský svazek ukončit, je třeba obrátit se na soud, který rozhodne o ukončení manželství. O rozvodu manželství jako takovém, resp. i rozvodu manželství samém, probíhá pouze jedno řízení. S rozvodem manželství ale souvisejí otázky, které je třeba řešit, resp. vyřešit. Jedná se např. o úpravu poměrů k nezletilému dítěti, vypořádání společného jmění manželů či o úpravu bydlení manželů po rozvodu manželství. Tyto otázky se řeší podle jednotlivých případů: manželé nemusejí mít společné dítě, aby bylo třeba řešit úpravu poměrů k tomuto dítěti, nemusejí mít zákonný majetkový režim (společné jmění manželů), mohli zůstat bydlet každý u svých rodičů, výživné ani jeden z nich nepotřebuje. Takové případy jsou ale zcela výjimečné. Je třeba vrátit se k problematice rozvodu.

Základní podmínkou, která musí být splněna, aby bylo možné manželství rozvést, je existence rozvodového důvodu. OZ pracuje pouze s jedním takovým důvodem, kterým je hluboké, trvalé a nenapravitelné rozvrácení manželství, přičemž obnovení manželského soužití nelze očekávat (ust. § 755 odst. 1 OZ). Pokud tento rozvodový důvod není naplněn, nelze manželství rozvést. Rozvodový důvod a jeho příčiny je soud ve většině případů návrhu na rozvod povinen zjišťovat (srov. kapitola 2.2). Průběh rozvodu, jeho délku a celkovou

³⁸ ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 42–43

³⁹ MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018, Komentátor, s. 712

podobu však ovlivňuje vícero okolností. Záleží např. na tom, zda jsou manželé schopni se na následcích rozvodu manželství dohodnout, zda manželé vychovávají nezletilé dítě, zda mají nějaký majetek ve společném jmění manželů, či zda existuje důvod pro uplatnění tzv. „protitvrdoštní“ klauzule (viz o tom zčásti výše). Kvůli této tzv. „protitvrdoštní“ klauzuli nemůže být manželství rozvedeno, byť by byl prokázán rozvrat manželství, byly-li by rozvodem poškozeny vážné, resp. zásadní zájmy nezletilého dítěte nebo významné zájmy jednoho z manželů (ust. § 755 odst. 2 OZ).

Ve většině případů nebude rozvod nikdy v zájmu nezletilého dítěte. Pro uplatnění tzv. „protitvrdoštní“ klauzule je tedy nutná existence zvláštních důvodů, kterým může být např. závažná nemoc dítěte.⁴⁰ Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že mezi instituty chránící nezletilé dítě při rozvodu manželství lze kromě tzv. „protitvrdoštní“ klauzule řadit také skutečnost, že manželství může být rozvedeno až po tom, co soud rozhodne o poměrech nezletilého dítěte v době po rozvodu manželů (ust. § 755 odst. 3 OZ). Mluvíme-li o tzv. „protitvrdoštní“ klauzuli ve prospěch manžela, jde o situaci, kdy by rozvod způsobil manželovi, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel, zvlášť závažnou újmu (ust. § 755 odst. 2 písm. b) OZ). K zvlášť závažné újmě však musí přistoupit ještě další skutečnosti, jako je např. závažná nemoc jednoho z manželů nebo vysoký věk, které budou hovořit pro zachování manželství.⁴¹ I přes nutnost naplnění zmíněných podmínek není ochrana manžela v podobě tzv. „protitvrdoštní“ klauzule neomezená. Pokud spolu manželé více než tři roky nežijí, nelze tuto klauzuli aplikovat.⁴²

Jediným subjektem oprávněným rozvést manželství je v České republice soud.⁴³ Jak již bylo zmíněno výše, hmotněprávní úpravu rozvodu nalezneme v OZ. Procesní úpravu je ale třeba hledat především v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), subsidiárně v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“).

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KYSELOVSKÁ, M. § 755 [Důvody pro rozvod – kvalifikovaný rozvrat]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 426

⁴¹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 755 (Kvalifikovaný rozvrat manželství) In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴² Rozumí se manželským způsobem života. To však nevylučuje, že spolu manželé dále žijí v jednom bytě či domě.

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz, § 755

V zásadě lze tvrdit, že rozvod dle českého práva může být poměrně komplikovaný, zdoluhavý a nákladný. Toto tvrzení samozřejmě nelze vztahovat na případy, kdy se manželé na všech nutných souvisejících záležitostech týkajících se rozvodu manželství dohodnou, soudu předloží dohody upravující rozvod manželství a rozvod manželství je pro soud pouze „administrativním“ úkonem. Rozvod manželství lze dle OZ rozdělit do dvou skupin, a to právě podle toho, zda manželé jsou (rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství) nebo nejsou (rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství) schopni se na existenci rozvratu a dalších okolnostech týkajících se rozvodu manželství dohodnout (ust. § 755 a § 757 OZ).

2.2 Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství

Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství je někdy označován jako rozvod tzv. „sporný“. Pokud se manželé dohodnou nejen o tom, že se rozvést chtějí, ale i o všem dalším, především o příštích poměrech svého nezletilého dítěte, bude se jednat o rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství (srov. kapitola 2.3.). Pokud však manželé nejsou schopni se dohodnout, často ani o tom, zda vůbec k rozvodu přistoupit, tj. jeden se chce rozvést a druhý nikoliv, není tento typ rozvodu přípustný. Manželé musejí počítat s tím, že při rozvodovém řízení musejí tvrdit a dokazovat existenci rozvratu manželství a jeho příčiny, a že právě tyto příčiny budou předmětem zkoumání soudu (ust. § 756 OZ).

Jediným rozvodovým důvodem je kvalifikovaný rozvrat manželství (viz již výše). Soud „kvalifikovanost“ (dostatečnost) rozvratu manželství zjišťuje s pomocí tří zákonných znaků (ust. § 755 odst. 1 OZ). Těmi jsou hloubka rozvratu, jeho trvalost a nenapravitelnost rozvratu. Hloubka rozvratu je posuzována zejména z pohledu společného soužití manželů. Skutečnost, že manželé obývají společný byt či dům není rozhodující a je nutno přihlídnout rovněž k intimnímu či ekonomickému soužití. Dalším zmíněným kritériem je trvalost rozvratu. OZ nestanoví minimální dobu, po kterou musí rozvrat trvat. Jak již však bylo zmíněno výše, pokud již spolu manželé déle než tři roky nežijí, nelze aplikovat ochrannou tzv. „protitvrdostní“ klauzuli. Poslední podmínkou je nenapravitelnost rozvratu. Nenapravitelnost je posuzována zejména s ohledem na vůli samotných manželů manželské soužití obnovit.⁴⁴ Pokud soud shledá, že existuje možnost obnovy manželského soužití, může se pokusit, např.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KYSELOVSKÁ, M. § 755 [Důvody pro rozvod – kvalifikovaný rozvrat]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 426–433

prostřednictvím mediace, manžele motivovat ke zpětvzetí návrhu na rozvod (ust. § 389 odst. 2 ZŘS).⁴⁵

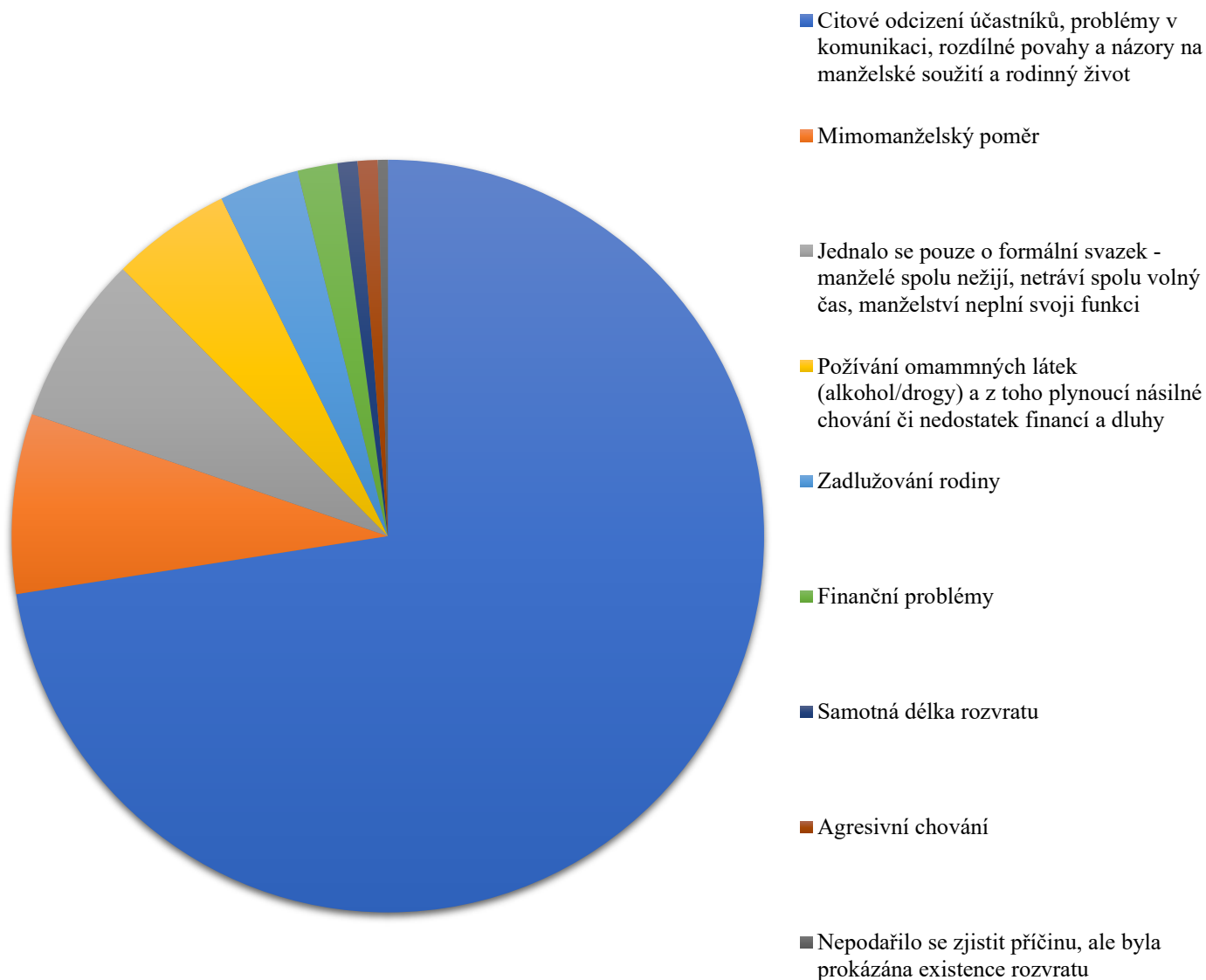
Existence rozvratu manželství musí být vždy objektivně zjistitelná.⁴⁶ Byť bude soud existenci kvalifikovaného rozvratu manželství nejčastěji zjišťovat právě z tvrzení manželů, nelze tvrzení manželů pro jeho subjektivnost použít jako jediný důkaz, že je manželství hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno. Na základě zhodnocení rozsudků soudů prvního stupně, které jsou nově zveřejňovány v databázi Ministerstva spravedlnosti spuštěné k 1. 12. 2020, je možné uzavřít, že jednou z nejčastějších příčin je rozdílný pohled na společný život, rozdílné názory na výchovu dětí nebo na vhodné trávení volného času, přičemž tyto skutečnosti mnohdy vedly k vzájemnému odcizení manželů.⁴⁷

⁴⁵ SVOBODA, K. *§ 389 Průběh řízení*. In: SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 780–783

⁴⁶ MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018, Komentátor, s. 720

⁴⁷ Graf č. 2: Příčiny rozvratu manželství

Graf č. 2: Příčiny rozvratu manželství

48

Pokud mají manželé nezletilé dítě, soud manželství nerozvede, nerozhodne-li o poměrech dítěte pro dobu po rozvodu manželství, jak již bylo uvedeno. O příštích poměrech

⁴⁸ Graf byl zpracován na základě rozsudků uveřejněných na <https://rozhodnuti.justice.cz/soudnirozhodnuti> od dne spuštění databáze do 27. 3. 2022 okresními soudy ve Zlínském kraji. Jako klíčová slova bylo zadáno „rozvod manželství“ a „§ 756“. Jednotlivé skupiny příčin byly rozřazeny autorkou dle nejčastěji uváděných příčin rozvodu manželství v jednotlivých rozsudcích. Zlínský kraj byl pro tuto analýzu zvolen záměrně, jakožto průměrný kraj z hlediska počtu obyvatel a rozlohy.

dítěte je rozhodováno v samostatném řízení (srov. kapitola 2.3). Při řízení o rozvod manželství soud neřeší majetkové následky rozvodu manželství (vypořádání společného jmění manželů, výživné pro rozvedeného manžela, bydlení po rozvodu manželství). Manželé musí pro vyřešení majetkových dohod podat návrh soudu (ust. § 761 odst. 2, §762 odst. 1, § 765 odst. 2, § 768 odst. 1, § 769 OZ), věc bude projednána v samostatném řízení. Byť by spojení věcí⁴⁹ do jednoho řízení mohlo znamenat naplnění principu hospodárnosti a mohla by se snížit administrativní zátěž soudu, nelze podle platného práva tato řízení spojovat. Příkladem může být vypořádání společného jmění manželů, kdy zánik společného jmění je spojován až s právní mocí rozsudku o rozvodu manželství. Odlišnou úpravu používá např. německý Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG), který výslovně stanoví, které záležitosti se společně s rozvodem projednávají (ust. § 137 FamFG).⁵⁰ Obdobně je tomu i ve francouzském Code civil, který manželům umožňuje, aby věci související s rozvodem manželství vyřešili v rámci jednoho řízení (čl. 265-2, 267 Code civil).⁵¹

2.3 Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství

Rozvod bez zjišťování příčin rozvodu manželství neboli rozvod tzv. „nesporný“ nebo „rozvod s domněnkou rozvratu“⁵² je druhým typem rozvodu a lze tvrdit, že tvoří protipól k rozvodu tzv. „spornému“. Jeho právní úpravu nalezneme v ust. § 757 OZ. Tento typ rozvodu tvoří výjimku z obecného pravidla, totiž že soud zjišťuje existenci rozvratu manželství, a přitom zjišťuje jeho příčiny (ust. § 756 OZ). Byť by se mohlo na první pohled zdát, že v případě tzv. „nesporného“ rozvodu je úloha soudu marginální, není tomu tak. I když soud není povinen zjišťovat příčiny rozvratu manželství, musí z toho, co se od manželů dozví, nabýt přesvědčení, že zde rozvrat existuje, protože jinak není možné manželství rozvést.⁵³

Aby mohl soud k takovému rozvodu přistoupit, je především nutné, aby s rozvodem oba manželé souhlasili, resp. aby se ten z manželů, který návrh na rozvod nepodal, k tomuto

⁴⁹ Myšleno řízení o rozvod manželství a jednotlivé věci s rozvodem manželství související.

⁵⁰ KORNEL, M., ŽENATÁ PECHÁČKOVÁ, N. Spojení věcí souvisejících s rozvodem manželství ke společnému řízení. *Advokátní deník*. In: advokatnidenik.cz fr [online]. 19. 4. 2022 [cit. dne 2022-6-6]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/04/19/spojeni-veci-souvisejicich-s-rozvodem-manzelstvi-ke-spolecnemu-rizeni/>

⁵¹ Obdobou úpravu má většina evropských úprav, a to i právo Anglie a Walesu.

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz, § 756

⁵³ MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018, Komentátor, s. 740

návrhu později připojil. Soud bude poté zjišťovat pravdivost tvrzení manželů o rozvratu jejich manželství. Jak již bylo zmíněno výše, je na uvážení soudu, zda rozvod v tomto případě připustí.⁵⁴

Další podmínkou je alespoň nejkratší doba trvání manželství: před podáním návrhu na rozvod musí od sňatku uplynout alespoň jeden rok. Kromě toho spolu manželé nesmí alespoň půl roku žít.

Požadavek manželského soužití, a contr. „nesoužití“ je třeba vykládat s ohledem na dikci zákona. Nezáleží na tom, zda manželé žijí v jednom bytě či domě, ale zda spolu žijí manželským způsobem života (ust. § 758 OZ). Jinak řečeno podmínky pro tzv. „nesporný“ rozvod mohou být naplněny i v případě, kdy manželé žijí v jednom bytě. To, že manželé netvoří manželské či rodinné společenství⁵⁵, je posuzováno např. dle toho, zda manželé využívají, resp. nevyužívají společné vybavení domácnosti nebo společně nakládají s peněžními prostředky.⁵⁶

V případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství OZ vyžaduje, aby se manželé na úpravě poměrů k nezletilému dítěti dohodli⁵⁷ a soud dohodu v samostatném řízení schválil (ust. § 757 odst. 1 písm. b) OZ). Toto ustanovení je jedním z faktorů sloužících k ochraně nezletilého dítěte. V případě, že by nebylo o poměrech dítěte rozhodnuto před rozvodem manželství, mohlo by se dítě potencionálně dostat do dvou diametrálně odlišných, nežádoucích situací. Buď by každý z manželů mohl svévolně usilovat o svěřeni dítěte do své výhradní péče, např. rétorikou negativně směřující proti druhému z manželů, nebo by manželé mohli vykazovat jednání zcela nepatřičné pro výchovu nezletilého. Protipól tvoří situace, kdy by ani jeden z manželů o dítě nejevil zájem, a to by se mohlo ocitnout zcela bez náležité péče.

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M. § 757 [Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 434–435

⁵⁵ Termín společenství zde nemá žádná majetková hlediska, ale pouze hlediska osobní. ZUKLÍNOVÁ, M. § 758 [Manželé, kteří spolu nežijí]. In: DVOŘÁK, J., et. al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II*, (§ 655–975). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M. § 757 [Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 437–438

⁵⁷ OZ rozlišuje čtyři typy péče o dítě, a to svěřeni do péče jednoho z rodičů, svěřeni do střídavé péče nebo do společné péče, případně může být dítě svěřeno do péče osoby odlišné od rodiče (ust. § 907 odst. 1 OZ).

Pro zřejmou nevhodnost zmíněných jednání pro vývoj dítěte zákon zakazuje manželství rozvést, pokud soud dohodu o úpravě poměrů k nezletilému dítěti neschválí, jak již bylo zmíněno (ust. § 757 odst. 1 písm. b) OZ). To platí i v případě rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu manželství (ust. § 755 odst. 3 OZ). O úpravě poměrů k nezletilému dítěti se nerozhoduje v rámci rozvodového řízení, ale k rozhodnutí je potřeba samostatného řízení. Zároveň je však nutno upozornit, že pro dítě mohou dvě soudní řízení znamenat zbytečnou zátěž. V některých případech by se mohlo zdát jako vhodnější spojit řízení o rozvod manželství a řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu manželství. Hrušáková v této souvislosti pokládá otázku, zda je pro rozvod manželství opravdu nezbytné předcházející řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, neboť v případě nesezdaných párů žádná taková povinnost není zákonem vyžadována.⁵⁸

S ohledem na postavení nezletilého dítěte a potřebu ochrany je možné tvrdit, že předmětné ustanovení OZ nadbytečné není, neboť umožňuje soudu ovlivnit a dohlédnout na to, zda a jakým způsobem bude nezletilému poskytnuta řádná péče a zda je určité uspořádání jeho poměrů po rozvodu manželství právě to, které odpovídá jeho (nejlepšímu) zájmu. Po rozvodu manželství mohou být navíc vzájemné vztahy jak mezi rodiči, tak mezi rodiči a dítětem narušeny, což může ovlivnit např. vzájemnou komunikaci rodičů a následná péče o dítě by mohla být významně ztížena až znemožněna.⁵⁹

Další podmínky pro rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství představují dohody majetkové. Jedná se o dohody jednak o majetku jako takovém, jednak o bydlení, jednak – eventuálně o výživném (dále k následkům rozvodu manželství viz kapitola 2. 6.). Veškeré dohody upravující následky rozvodu manželství musí být v písemné formě a podpisy obou manželů musí být úředně ověřeny (ust. § 757 odst. 2 OZ).

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KYSELOVSKÁ, T. § 755 [Důvody pro rozvod – kvalifikovaný rozvrat]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 429–430

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KYSELOVSKÁ, T. § 755 [Důvody pro rozvod – kvalifikovaný rozvrat]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 429–430

2.4 Procesní aspekty rozvodu manželství v České republice

Procesní úprava rozvodu manželství se nachází v ZŘS. Použije se rovněž OSŘ (ust. § 1 odst. 2 a 3 ZŘS).⁶⁰

Pro zahájení řízení o rozvod manželství, nehledě na to, zda soud bude či nebude zjišťovat příčiny rozvratu manželství, zákon výslovně vyžaduje, aby alespoň jeden z manželů podal návrh na zahájení řízení o rozvod manželství (ust. § 384 OZ). Není tedy možné, aby soud řízení zahájil z úřední povinnosti.

Pro určení místní příslušnosti je definující poslední společné bydliště manželů (ust. § 383 ZŘS). To ale platí jen v případě, že v obvodu takto příslušného soudu jeden z manželů v době podání návrhu stále bydlí, jinak se návrh podává soudu v obvodu bydliště toho manžela, který návrh nepodává. Pokud není možné místní příslušnost určit dle zmíněných pravidel, je posledním možným příslušným soudem soud v obvodu bydliště manžela, který návrh podává (ust. § 383 ZŘS). Věcně je příslušným okresní soud (ust. § 3 odst. 1 a ust. § 3 odst. 2 a contrario ZŘS).

Při podání návrhu na rozvod nemusí být manželé zastoupeni advokátem, byť je advokátní zastoupení při rozvodu manželství poměrně běžnou praxí, a to jak při rozvodech tzv. „sporných“ i tzv. „nesporných“. Co se týče opravných prostředků, proti rozhodnutí prvostupňového soudu je možné podat odvolání. Dovolání však již v případě řízení o rozvod manželství není přípustné (ust. § 30 odst. 1 ZŘS).

2.5 Rozvod manželství a nezletilé dítě

Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc (ust. § 655 OZ). Byť v dnešní době ve společnosti rezonuje diskuse⁶¹ týkající se možnosti uzavřít manželství rovněž stejnopohlavním párům, důvodová zpráva k OZ akcentuje biologickou či reprodukční funkci rodiny, tj. založení rodiny a výchovu další generace. To je také jeden z argumentů, proč zatím nebylo stejnopohlavním párům zákonem

⁶⁰ LEVÝ, J. § 1 [Úvodní ustanovení]. In: SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1–3

⁶¹ Poslanecká sněmovna zahájila jednání o novele občanského zákoníku upravující manželství osob stejného pohlaví. *Právní rozhledy*, 2021, č. 10, s. 1. ISSN 1210-6410.

umožněno manželství uzavřít.⁶² Je ovšem pravdou, že i stejnopohlavní páry vychovávají děti, naproti tomu zdaleka ne všechna manželství naplní biologickou funkci.⁶³ Dle názoru autorky lze uzavřít, že pro výchovu dětí je vhodnější prostředí, ve kterém rodiče, nehledě na jejich pohlaví, uznávají hodnoty jako je vzájemná úcta, respekt a podpora. Umožnění stejnopohlavním párům uzavřít manželství nemá za cíl narušit institut rodiny či manželství, ale pouze zrovnoprávnit všechny občany a poskytnout stejné právní prostředí pro rodinný život pro všechny.

S ohledem na základní principy zdejšího, civilního manželství, je v případě rozvodu manželství nutné vyřešit rovněž postavení nezletilého dítěte. I když manželé svým jednáním naplní rozvodový důvod, pro který je možné manželství rozvést, existují situace, kdy rozvod manželství není v zájmu osob ve slabším postavení. Někdy je třeba ochránit nezletilé dítě, jindy jednoho z manželů. Tato ochrana je zajištěna institutem tzv. „protitvrdostní“ klauzule, jenž byl zmiňován už výše (§ 755 odst. 2 OZ). V nejlepším zájmu dítěte je ve většině případů⁶⁴ stav, kdy se o dítě starají oba rodiče společně a dítě může vyrůstat ve fungující rodině. Pro aplikaci tzv. „protitvrdostní“ klauzule je proto nutné, aby existoval zvláštní důvod, jako je např. postižení dítěte.⁶⁵

Jako další prostředek ochrany dítěte a jeho nejlepšího zájmu při rozvodu manželství, ale i při jakémkoliv rodinném konfliktu kromě zákonných ustanovení řešících péči o dítě po

⁶² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., KYSELOVSKÁ, T. § 655 [Pojem, podstata a účel manželství]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 1–5

⁶³ Sněmovní tisk 201/0. Návrh novely OZ, s. 12

⁶⁴ V některých případech však může být právě rozvod manželství a úprava péče o nezletilé lepším řešením než zachování nefungující rodiny a výchova dítěte v konfliktním prostředí. Jako příklad lze uvést rozsudek Okresního soudu Praha-východ ze dne 28. ledna 2021, sp. zn. 36 C 265/2020: „*Soud neshledal rozvod manželství ani v rozporu se zájmy nezletilých dětí ve smyslu ustanovení § 755 odst. 2 písm. a) o. z., neboť vycházel ze skutečnosti, že manželé spolu delší dobu nežijí, děti jsou obeznámeny s tímto stavem, kdy naopak setkání manželů, provázené konflikty představují pro ně emočně vypjaté situace. Rozvodem manželství nedojde k žádné podstatné změně na jejich straně, naopak, lze doufat ve zklidnění celé situace.*“

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KYSELOVSKÁ, T. § 755 [Důvody pro rozvod – kvalifikovaný rozvrat]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 427–429

rozvodu manželství či výživné mohou působit nejrůznější postupy, techniky a praxe, jako je např. rodinná mediace či Cochemská praxe.

2.5.1 Péče o dítě po rozvodu manželství

Jelikož nezletilé dítě není obecně plně svéprávné (ust. § 30 odst. 1 OZ), není způsobilé v plném rozsahu právně jednat. V rozsahu, v jakém není dítě způsobilé samo právně jednat, zastupují dítě jeho rodiče (ust. § 892 OZ). Nezletilé dítě český právní řád chrání a svými předpisy se mu snaží zajistit řádnou péči.⁶⁶

Jak již bylo zmíněno výše, manželství nemůže být rozvedeno, nedohodnou-li se rodiče na poměrech nezletilého dítěte v době po případném rozvodu manželství a dokud soud dohodu o úpravě poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu neschválí. Pokud dohoda rodičů není možná, anebo pokud dohoda, kterou rodiče soudu předloží, není z hlediska zájmu dítěte akceptovatelná, rozhodne soud sám, komu a za jakých podmínek bude dítě svěřeno do péče. Případné výživné pro dítě rovněž stanoví soud (ust. § 755 odst. 3 OZ).⁶⁷

Rodiče by se měli s ohledem na zájem dítěte na péči o dítě dohodnout (ust. § 906 odst. 2 OZ). Jak již bylo zmíněno výše, OZ rozlišuje čtyři typy péče o dítě, a to svěřením do péče jednoho z rodičů, svěřením do střídavé péče nebo do společné péče, případně může být dítě svěřeno do péče osoby odlišné od rodiče (ust. § 907 odst. 1 OZ). Při rozhodování soud vždy posuzuje nejlepší zájem dítěte, hledá řešení, které nejvíc odpovídá prospěchu dítěte (srov. welfare). Při svěřením dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů, určí soud zpravidla také rozsah styku dítěte s rodičem druhým (tzv. „neresidenčním“). Při střídavé péči se o dítě rodiče starají dle předem určených pravidel, zatímco při péči společné je pouze na rodičích, jak si péči o dítě „rozvrhnou“. Pokud soud shledá rodiče nezpůsobilými řádně o dítě pečovat, může dítě svěřit do péče osoby odlišné od rodiče.⁶⁸

⁶⁶ Byť se rozvod samozřejmě dotýká i dětí plně svéprávných a zletilých, věnuje se tato podkapitola pouze dětem, které plné svéprávnosti a zletilosti v době rozvodu rodičů ještě nedosáhly. U plně svéprávných dětí se předpokládá, že jsou schopny si svou ochranu zajistit samy. To lze ilustrovat na příkladu výživného. Neplatí-li rodič výživné nezletilému dítěti, podává žalobu za nezletilé dítě rodič, který má dítě v péči. Pokud je však dítě zletilé, je nutno, aby podalo žalobu na rodiče neplněního výživovací povinnosti samo.

⁶⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. § 755 (*Kvalifikovaný rozvat manželství*) In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶⁸ MECNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1–5

2.5.2 Vyživovací povinnost

Rodiče mají ke svému dítěti vyživovací povinnost nehledě na to, zda jsou sezdáni, rozvedeni, nebo zda nikdy manžely nebyli (ust. § 910 OZ). Pokud se však rodiče chtějí rozvést a není možné, aby se na péči o dítě podíleli rovnoměrně, tj. typicky v případě, kdy je dítě svěřeno do výlučné péče jednoho z rodičů, bude soud zpravidla určovat výši částky, kterou bude nepečující rodič dítěti poskytovat. Na rozdíl od výživného pro rozvedeného manžela OZ vyžaduje, aby byla životní úroveň dítěte zásadně shodná s životní úrovní rodičů (ust. § 915 odst. 1 OZ). Proto je vhodné, aby bylo výživné stanoveno vždy pro oba rodiče, tj. i v případě střídavé péče, protože každý z rodičů má jiné majetkové poměry, jiné možnosti a jiné schopnosti.

Rodič je povinen soudu předložit listiny, z nichž je zřejmá výše jeho příjmů⁶⁹, na základě kterých poté soud výši výživného stanoví. Pokud rodič odmítá se soudem spolupracovat, tj. požadovanou informaci soudu neposkytne, musí soud předpokládat, že je příjem rodiče ve výši pětadvacetinásobku částky životního minima (ust. § 916 OZ). Pro určení výše výživného je soudu k dispozici orientační tabulka Ministerstva spravedlnosti České republiky rozdělená dle věku dítěte.⁷⁰ Tabulka by však měla sloužit pouze jako vodítko, neboť výživné by mělo být stanoveno vždy ad hoc na základě konkrétních potřeb dítěte.

2.5.3 Cochemská praxe

Cochemská praxe vznikla na konci minulého století u okresního rodinného soudu v německém městě Cochem, když tamější soud došel k závěru, že je v nejlepším zájmu dítěte, aby jeho příští poměry po rozvodu jeho rodičů byly projednány jako případová studie, totiž kolektivem všech, kdo se tak či onak na otázce, jak poměry dítěte co nejlépe uspořádat, podílejí, resp. těch, co se takového procesu zúčastnit mohou.

Základním principem Cochemské praxe je spolupráce mezi zúčastněnými subjekty, ať už se jedná o soudce, advokáty, pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „orgán SPOD“) nebo mediátory. Touto interdisciplinární spoluprací je umožněno zjištění názoru dítěte, čímž může být dítě vymaněno z postavení prostého „objektu“ činnosti jednotlivých zúčastněných. Cochemská praxe se zaměřuje rovněž na samotné rodiče – snaží

⁶⁹ Soud však při stanovení výživného nevychází pouze z příjmů rodiče, v potaz bere i jiný majetek, např., vlastnictví nemovitostí.

⁷⁰ MECNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 5–9

se je vést k tomu, aby se nesoustředili pouze na řešení vzniklého partnerského konfliktu, ale zohlednili – i přes své možné neshody – právě nejlepší zájem dítěte. Výsledkem celého postupu by měla být dohoda, v níž budou upraveny vzájemné vztahy rodičů při péči o dítě po rozchodu.⁷¹

Cochemská praxe byla v České republice poprvé využita Okresním soudem v Novém Jičíně,⁷² konkrétně soudcem Mgr. Vladimírem Polákem. V roce 2016 byla na základě setkání jednotlivých zúčastněných, kteří se na řešení otázky postavení dítěte podílí (např. soud, orgán SPOD, soudní znalci, mediátoři), ustavena řídicí skupina, jejímž cílem bylo stanovit základní principy, ale rovněž konkrétní postupy interdisciplinární spolupráce v českém právním prostředí. Jedním z cílů skupiny bylo rovněž snížit počet soudních řízení v této oblasti, a pokud již k soudnímu řízení mělo dojít, zkrácení jeho délky.⁷³ Jako jeden z hlavních principů byl stanoven úkol připomenout rodičům jejich odpovědnost za budoucnost a rozvoj dítěte nebo potřebu dítěte styku s oběma rodiči.⁷⁴

Před zahájením soudního řízení má funkci „zprostředkující instituce“ orgán SPOD, sociální poradna, případně i soud, obrátí-li se na něj jeden nebo i oba z rodičů. Po zahájení soudního řízení by měl dle předem dohodnutého postupu soud kontaktovat příslušný orgán SPOD, aby se pokusil o neformální setkání s rodiči ještě před konáním soudního roku nebo prvního jednání ve věci. Cílem této schůzky je, jak již bylo zmíněno výše, vytvořit rodičům

⁷¹ ROGALEWICZOVÁ, R. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 236–245

⁷² ČAMDŽÍCOVÁ, S. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 2. ISSN 1210-9126. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>, s. 243-261

⁷³ OLÁK, V., WESTPHALOVÁ, L. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, č. 7, s. 240-248. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>, s. 240-248

⁷⁴ Tento princip lze podpořit i nálezem Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13. Ústavní soud konstantně judikuje, že byť není střídavá péče automatickým řešením péče o dítě po rozvodu rodičů, lze s ohledem na nejlepší zájem dítěte uzavřít, že pokud oba rodiče naplňují stanovená kritéria stejnou měrou, je svěřeni dítěte do střídavé péče v jeho nejlepším zájmu. Mezi zmíněná kritéria Ústavní soud řadí: opravdový zájem o svěřeni dítěte do střídavé péče, existenci pokrevního pouta, míra zachování identity dítěte a rodinných vazeb, schopnost po všech stránkách zajistit rozvoj dítěte a jeho potřeby a přání dítěte.

platformu pro smírné řešení rodičovského konfliktu a úpravy budoucí péče o dítě v jeho nejlepším zájmu.⁷⁵

2.5.4 Rodinná mediace

Rodinná mediace je dle ust. § 2 písm. b) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci (dále jen „zákon o mediaci“) „mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů.“ Tento zákon však upravuje skutečnosti spíše organizačního charakteru, jako jsou např. náležitosti mediační dohody nebo podmínky, které musí mediátor splnit, aby byl do seznamu mediátorů zapsán. Zákon o mediaci nevyklučuje výkon mediace na základě živnostenského oprávnění, což však může, ale nutně nemusí vést k tomu, že zúčastněný mediátor nebude řádně kvalifikován pro předmětnou oblast práce.⁷⁶

Každé rodinné soužití se v době svého trvání obvykle setká s více či méně závažnými konflikty či nepochopeními. Zatímco ty méně vážné spory jsou obvykle rodinní příslušníci schopni vyřešit sami, pro nalezení shody týkající se jiných, vážnějších konfliktů může sloužit právě rodinná mediace. Konflikty v rodinných vztazích potažmo rozvod manželství, jsou ovlivněny nejen stránkou právní, ale i stránkou psychologickou, která často negativně působí na nezletilé dítě. Přitom právě jeho zájem má být chráněn hájen.⁷⁷ Rodinná mediace umožňuje vyřešení, resp. alespoň zmírnění konfliktu, a to ve všech jeho stádiích.⁷⁸ To znamená, že rodinnou mediaci lze aplikovat i v případech, kdy ještě nebylo zahájeno řízení před soudem, což může mnohdy pomoci vyřešit daný konflikt a soudnímu řízení se zcela vyhnout.

Jak již bylo zmíněno výše, proces rozvodu manželství upravuje především ZŘS. Soud je povinen informovat manžele o možnostech mimosoudního, smírčího nebo mediačního jednání (ust. § 9 ZŘS). V souvislosti s rodinnou mediací je také potřeba zmínit zákon č.

⁷⁵ POLÁK, V., WESTPHALOVÁ, L. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, č. 7, s. 240-248. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>, s. 240-248

⁷⁶ HÁJKOVÁ, Š. § 8 *Výkon činnosti mediátora*. In: DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. Beckovy komentáře, s. 40

⁷⁷ MECNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 39

⁷⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodinná mediace* [online]. Bulletin advokacie, 2013, č. 6, s. 39-41. In: [beck-online.cz \[online\]. \[cit. dne 13. 2. 2021\]. Dostupné z https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgnpweyk7gzpxgzthe&groupIndex=2&rowIndex=0#](https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgnpweyk7gzpxgzthe&groupIndex=2&rowIndex=0#)

359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon SPOD“). Sociálně-právní ochranou dětí je např. ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu nebo ochrana oprávněných zájmů dítěte (ust. § 1 odst. 2 zákona SPOD). Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány SPOD (ust. § 4 zákona SPOD). Orgán SPOD může využití odborné poradenské pomoci doporučit, případně může toto využití také nařídit (ust. § 12 odst. 1 písm. b) zákona SPOD). Pokud tedy nejsou manželé – rodiče se při rozvodu manželství schopni dohodnout ohledně péče o nezletilé dítě, může jim orgán SPOD uložit setkání s mediátorem.⁷⁹

Cíl rodinné mediace lze v zásadě definovat jako postup vedoucí k usnadnění komunikace při řešení sporů vznikajících v rámci rodiny. Mediátor zde vystupuje jako subjekt, který vzájemnou dohodu a případné vyřešení konfliktu členů rodiny umožňuje, jeho úkolem tedy není daný spor jakkoliv hodnotit, či dokonce autoritativně rozhodovat.⁸⁰

S ohledem na jedinečnost rodiny a vzájemných vztahů rodinného společenství je nutné, aby mediátor postupoval vždy opatrně, neboť právě konflikty vznikající v rodině mohou být ty nejcitlivější. Jako podobor rodinné mediace je možné jmenovat mediaci rozvodovou a výše zmiňovanou mediaci na ochranu dětí.⁸¹ Právě ochrana nejlepšího zájmu dítěte je jedním z úkolů, resp. principů rodinné mediace. Nejlepším zájmem dítěte je v první řadě zachování rodiny jako fungující jednotky. Zachování rodiny ale není ve všech případech dobře možné. Pokud rodiče nejsou schopni rodinné společenství zachovat a dojde k mediaci rozvodové, je nutné, aby byl zachován alespoň styk dítěte s oběma rodiči, resp. s tím rodičem, jemuž dítě nebude svěřeno do péče. To samozřejmě neplatí v případech, kdy v rodině docházelo např. k domácímu násilí.⁸² Byť není vždy nezbytně nutné ani vhodné, aby se dítě přímo účastnilo samotného procesu mediace, je nezbytné, aby dítě mělo vždy možnost vyjádřit svůj názor (čl. 12 Úmluvy o právech dítěte). Aby byl mediátor schopen již výše zmiňovaný zájem dítěte zohlednit, bude ve většině případů nutné, aby dítě vyslechl, tj. aby

⁷⁹ HOLÁ, L., WESTPHALOVÁ, L., KOVÁČOVÁ, A., SPÁČIL, O. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 209

⁸⁰ ROGALEWICZOVÁ, R. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 245–247

⁸¹ HOLÁ, L., WESTPHALOVÁ, L., KOVÁČOVÁ, A., SPÁČIL, O. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 107–109

⁸² Právo dítěte na osobní styk s oběma rodiči kromě jiného nepřímě vyplývá z ust. § 888 OZ, který stanoví, že pokud je dítě v péči pouze jednoho z rodičů, má právo stýkat se i s rodičem druhým.

s dítětem osobně mluvil. Při této komunikaci však bude zajisté potřeba maximálně citlivého a důvěrného postupu.⁸³

2.6 Následky rozvodu manželství

Manželství je statusovým svazkem muže a ženy (ust. § 655 OZ). Při jeho vzniku se mění právní status osob do manželství vstupujících, manželům vzájemná práva a povinnosti. Sňatek má účinky i ve sféře majetkové, zmínit lze např. vznik společného jmění manželů. Některá práva a povinnosti manželů, např. právo na výživné a vyživovací povinnost, jsou právně vymahatelné, některá práva a povinnosti mají morální podtext a nelze je právně vymáhat, např. povinnost vzájemné věrnosti či úcty (ust. § 687 a násl. OZ). Rozvod manželství je právní skutečnost, která vyvolává právní následky, jež se dotýkají jak právního postavení manželů, resp. bývalých manželů, tak sféry majetkové.

2.6.1 Právní následky rozvodu manželství v osobní sféře

Právní mocí rozsudku o rozvodu manželství přestávají být manželé manžely. Manželé již nejsou statusově vázáni, mohou tedy uzavřít jiný statusový svazek. Zanikají zákonem pro manžele stanovená práva a povinnosti, jako je např. povinnost žít spolu, být si věrni nebo se vzájemně podporovat.⁸⁴ Většina těchto práv je však, jak již bylo zmíněno výše, nesankcionovaná a na jejich plnění neexistuje právní nárok. OZ explicitně nespojuje zánik těchto práv se zánikem manželství, to vyplývá z povahy věci. Rozvodem manželství zaniká překážka existujícího manželství.

Jedním z následků rozvodu manželství je rovněž možnost změny příjmení rozvedeného manžela. Zákon při uzavření manželství nevyžaduje změnu příjmení, tj. manželé si mohou ponechat svá dosavadní příjmení. Právo změnit své příjmení po rozvodu manželství je vyhrazeno pouze pro ty osoby, které při sňatku přijaly příjmení svého manžela. Pokud se manžel rozhodne, že již nechce nést společné příjmení, musí tuto skutečnost oznámit do šesti měsíců po rozvodu matričnímu úřadu (§ 759 OZ)⁸⁵.

⁸³ HOLÁ, L., WESTPHALOVÁ, L., KOVÁČOVÁ, A., SPÁČIL, O. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 156–158

⁸⁴ Tyto práva a povinnosti jsou stanovena v ust. § 687 a násl. OZ

⁸⁵ Po uplynutí této lhůty je možno o změně příjmení uvažovat na základě žádosti dle ust. § 72 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, tedy jednalo-li by se např. o příjmení hanlivé nebo směšné.

2.6.2 Právní následky rozvodu manželství v majetkové sféře

2.6.2.1 Manželské majetkové právo

Manželské majetkové právo upravuje OZ v ust. § 708 až 750. Při uzavření manželství vzniká většinou majetkové společenství manželů – společné jmění manželů, při zániku manželství naproti tomu společné jmění manželů zaniká. Zaniklé společné jmění manželů musí být vypořádáno.

Obsah a způsob správy společného jmění je závislý na režimu společného jmění manželů. OZ rozlišuje několik způsobů, jakými může být společné jmění manželů upraveno. Nedohodnou-li se manželé jinak, použije se na společné jmění manželů režim zákonný. Manželé si mohou např. smluvit režim odděleného jmění, režim vyhražující vznik společného jmění ke dni zániku manželství nebo režim, který zúží nebo rozšíří rozsah společného jmění v režimu zákonném (ust. § 717 odst. 1 OZ). Režim společného jmění manželů může být rovněž upraven rozhodnutím soudu (ust. § 708 odst. 2 OZ).⁸⁶

Jak již bylo uvedeno, zákonný režim se uplatní tam, kde se manželé, resp. snoubenci, nedohodli na úpravě svého jmění po sňatku jinak⁸⁷. V zásadě lze říci, že až na zákonem uvedené výjimky spadá do společného jmění manželů vše, co nabyl jeden nebo oba manželé za trvání manželství (ust. § 709 a násl. OZ). Mezi zmíněné výjimky se řadí např. věci nabyté darem nebo věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů. Součástí společného jmění manželů jsou rovněž dluhy převzaté za trvání manželství, avšak opět se stanovenými výjimkami⁸⁸ (ust. § 710 OZ).

Snoubenci, resp. manželé, si mohou práva a povinnosti týkající se jejich jmění téměř jakkoliv přizpůsobit svým konkrétním potřebám.⁸⁹ Pokud se snoubenci, resp. manželé, dohodnou, že společné jmění vůbec nevznikne (tj. režim oddělených jmění) nebo bude

⁸⁶ ZUKLÍNOVÁ, M. § 708 (*Společné jmění*). In: DVOŘÁK, J., et. al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-6]. Dostupné z: www.aspi.cz.

⁸⁷ Zákonný režim se nepoužije rovněž v těch případech, kdy společné jmění manželů upraví rozhodnutí soudu.

⁸⁸ Do společného jmění manželů nespádají dluhy, které se týkají majetku ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů v rozsahu, který přesahuje zisk z daného majetku. Výjimka se týká rovněž dluhů, které převzal jen jeden z manželů, aniž by k takovému jednání měl souhlas druhého manžela a dluh nesouvisí s obstaráváním každodenních či běžných záležitostí (ust. § 710 OZ).

⁸⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 717 (*Varianty majetkových režimů*). In: DVOŘÁK, J., et. al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-7-2]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

alespoň zúženo, mohou se předem vyhnout nepříjemnostem a potencionálním neshodám při případném vypořádávání společného jmění manželů u, resp. po rozvodu manželství.

Kromě smlouvy může být majetkový režim manželů založen také rozhodnutím soudu. Soud může rozhodnout, že bude zrušen či zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění (zákonný rozsah SJM), kvůli závažným důvodům⁹⁰, přičemž soud tak činí výhradně na návrh jednoho z manželů (ust. § 724 OZ).

Existuje-li společné jmění manželů, ať v jakémkoli rozsahu a jakkoli založené, rozvodem manželství, resp. nabytím právní moci rozsudku o rozvodu manželství, společné jmění manželů zaniká, a zákon vyžaduje, aby byl zaniklý dotýčný majetkový soubor vypořádán. Manželé, resp. bývalí manželé, vypořádají společná práva a povinnosti majetkové povahy.⁹¹ Pokud mají být manželé rozvedeni, aniž by byly zjišťovány příčiny rozvratu manželství, je dohoda o úpravě majetkových poměrů nezbytným předpokladem pro tento typ rozvodu, byť účinky této dohody nastávají až ke dni zániku společného jmění (ust. § 738 odst. 1 OZ). V případě, že je obsahem společného jmění manželů nemovitá věc, nabývá dohoda v této části účinnosti až zápisem do veřejného seznamu (ust. § 738 odst. 2 OZ).⁹²

Jak již bylo zmíněno výše, vypořádání může proběhnout dle dohody manželů (ust. § 738 a násl. OZ).⁹³ Pokud nejsou manželé schopni se na vypořádání společného jmění dohodnout, může každý z manželů podat návrh na vypořádání společného jmění soudu (ust. § 740 OZ). Soud následně společné jmění vypořádá dle zákonných pravidel (ust. § 742 OZ).

⁹⁰ Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 373/2015 může závažný důvod spočívat např.: „*v děletrvajícím odděleném soužití účastníků, v deklarovaném nezájmu obou manželů o obnovu manželského soužití a ve vynakládání společných prostředků na chod oddělených domácností.*“

⁹¹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 736 (*Likvidace společných povinností a práv vypořádáním*). In: DVOŘÁK, J., et. al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹² ZUKLÍNOVÁ, M § 738 (*Účinky vypořádání; částečné vypořádání*). In: DVOŘÁK, J., et. al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹³ V případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství se pro dohodu o vypořádání vyžaduje písemná forma (ust. § 757 odst. 2 OZ). Stejně tak tomu bude v případě, kdy manželé dohodu o vypořádání uzavírají za trvání manželství nebo je předmětem vypořádání věc, ke které může být vlastnické právo převedeno pouze písemnou formou, typicky nemovitost (ust. § 739 odst. 1 OZ). V ostatních případech není pro dohodu o vypořádání písemná forma vyžadována. Manželé mohou podepsat potvrzení o způsobu vypořádání, avšak není to nezbytná podmínka k účinnosti vypořádání (§ 739 odst. 2 OZ).

Základní zásadou je rovnost – manželé mají právo na stejný podíl na vypořádávaném jmění (ust. § 742 odst. 1 písm. a) OZ).

Po rozvodu manželství spolu osoby mnohdy nekomunikují a správa majetku ve společném jmění by se mohla stát téměř nemožnou. S ohledem na skutečnost, že vypořádání společného jmění manželů obecně není podmínkou rozvodu manželství a řízení o vypořádání společného jmění manželů nelze zahájit ex offio, zakotvuje OZ domněnku vypořádání. Domněnka vypořádání se použije tam, kde k vypořádání společného jmění nedošlo ani dohodou ani rozhodnutím soudu na základě návrhu jednoho z manželů a od zániku⁹⁴ společného jmění již uplynuly tři roky (ust. § 741 OZ).⁹⁵

2.6.2.2 Výživné pro rozvedeného manžela

Mezi majetková práva a povinnosti související s rozvodem manželství je třeba zařadit také právo na výživné, resp. vyživovací povinnost. Pro vznik práva na výživné pro rozvedeného manžela je nutno naplnit zákonem stanovené podmínky (ust. § 760 a násl. OZ). Mezi zákonná kritéria patří neschopnost manžela se sám živit, přičemž tato neschopnost pramení z manželství. Typicky si lze představit situaci, kdy jeden z manželů zajišťuje rodině peníze a druhý se stará o domácnost, děti či jiné členy rodiny.⁹⁶ Schopnost se sám živit je posuzována soudem. Kromě této podmínky musí být možné po druhém z manželů výživné spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav povinného manžela. Skutečnost, zda bude výživné přiznáno, resp. v jaké výši, soud přihlíží rovněž k tomu, jak dlouho manželství trvalo, jak dlouho je rozvedeno, ale také např. k tomu, zda se rozvedený manžel žádající výživné pokusil zajistit si přiměřené zaměstnání, či zda si nemohl výživu zajistit hospodařením s vlastním majetkem (ust. § 760 odst. 2 OZ).

Zákon předpokládá, že se na výživném dohodnou manželé bez účasti soudu. Pokud ale nejsou schopni se dohodnout, rozhodne na návrh toho manžela, který výživné potřebuje

⁹⁴ Domněnka vypořádání se však použije i tehdy, kdy bylo společné jmění zrušeno či zúženo, tj. pro to, co bylo v minulosti součástí společného jmění.

⁹⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. § 741 (*Vypořádání na základě zákona*). In: DVOŘÁK, J., et. al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KYSELOVSKÁ, T. § 760 [*Výživné rozvedeného manžela*]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 339–444

(ust. § 761 OZ). Výživné může být plněno buď formou důchodu či formou odbytného (ust. § 761 odst. 1 OZ).

Speciálním institutem je výživné tzv. „sankční“. Tzv. „sankční“ výživné může soud na návrh manžela stanovit, pokud byla manželovi způsobena rozvodem manželství závažná újma.⁹⁷ Tento typ výživného však není možné přiznat v případě, kdy bylo řízení o rozvod manželství zahájeno z popudu či kvůli „provinění“ manžela, který o „sankční“ výživné žádá. Tzv. „sankční“ výživné rovněž nelze přiznat v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Jedna z podmínek pro přiznání tzv. „sankčního“ výživného, totiž nesouhlas s rozvodem, vylučuje možnost rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství.⁹⁸ Povinnému manželovi zákon v případě tzv. „sankčního“ výživného ukládá poskytovat výživné zajišťující stejnou životní úroveň (ust. § 762 OZ). Tzv. „sankční“ výživné je však časově omezeno a může být poskytováno maximálně po dobu tří let od rozvodu manželství.⁹⁹

2.6.2.3 Bydlení manželů po rozvodu manželství

Při uzavření manželství se obecně předpokládá, že osoby vstupující do manželství budou žít společně, aby byl co nejlépe naplněn účel manželství.¹⁰⁰ Při rozvodu manželství je naproti tomu téměř pravidlem, že se cesty manželů rozcházejí, manželé se odcizují a ve společném soužití již nechtějí pokračovat. Proto OZ zakotvuje pravidla, která bydlení po rozvodu manželství upravují.

⁹⁷ Závažná újma může mít jak materiální podobu, tj. např. že manžel rozvodem manželství ztratí příjem poskytovaný druhým manželem, ale i újmu v úrovni osobní, tj. újma citová. (ELISCHER, D. § 762 (*Sankční výživné pro rozvedeného manžela*) In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.)

⁹⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M. § 762 [*Tzv. sankční výživné*]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 345–447

⁹⁹ ELISCHER, D. § 762 (*Sankční výživné pro rozvedeného manžela*). In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰⁰ Pro naplnění účelu manželství dle ust. § 655 OZ však samozřejmě soužití manželů v jedné nemovitosti není nezbytně nutné.

OZ rozlišuje, zda měli nebo neměli manželé k domu nebo bytu, kde se nacházela rodinná domácnost, společné či stejné nebo právo nebo nikoli.¹⁰¹ Opět je preferováno, aby se manželé na úpravě bydlení po rozvodu manželství dohodli, existence společného práva zde nehraje roli (ust. § 768 odst. 1 a § 769 OZ). V případě, že se manželé nejsou schopni dohodnout a k předmětnému domu nebo bytu společné právo měli, zruší soud na návrh jednoho z nich dosavadní právo k bydlení, lze-li to po něm spravedlivě požadovat. Rozhodovat se bude podle okolností případu. Soud bude přihlížet zejména k tomu, že jednomu z manželů bude svěřeno do péče nezletilé dítě. V případě závazkového práva k domu či bytu může přihlídnout rovněž ke stanovisku pronajímatele (ust. § 768 odst. 1 OZ). Soud může stanovit náhradu za ztrátu práva. Náhrada může být uložena ve formě peněžní, může spočívat v uložení povinnosti zajistit manželovi jiné bydlení (ust. § 768 odst. 1, 2 OZ)¹⁰², přičemž náhradu samozřejmě poskytuje ten z manželů, který v domě či bytě zůstává.¹⁰³

Pokud manželé k domu či bytu, v němž se nacházela rodinná domácnost, stejné nebo společné právo neměli, postupuje se dle ust. § 769 OZ. Manžel, jehož právo je silnější¹⁰⁴, může soudu navrhnout, aby rozhodl o povinnosti druhého manžela se vystěhovat. Náhrada za ztrátu se v tomto případě nepřiznává, soud však může druhému manželovi založit právo odpovídající věcnému břemenu bydlení. Tak tomu bude především v případě, pečuje-li manžel, který se měl z domu či bytu vystěhovat, o nezletilé dítě (ust. § 769 a 767 odst. 2 OZ).¹⁰⁵

¹⁰¹ Měl-li k bytu či domu, kde spolu manželé žijí, resp. budou žít, ke dni uzavření manželství nájemní právo jeden z manželů, vznikne uzavřením manželství společné nájemní právo. (ust. § 745 OZ). Manželé se však mohou domluvit odlišně.

¹⁰² HULMÁK, M. § 768 [Rozvod manželství a stejné nebo společné právo]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 461–469

¹⁰³ ZUKLÍNOVÁ, M. § 768 (Rozvod a společné závazkové právo). In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰⁴ Věcné, ale i závazkové právo, např. výhradní nájemní právo. ZUKLÍNOVÁ, M. § 769 (Rozvod a nedostatek společného nebo stejného práva). In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. § 769 (Rozvod a nedostatek společného nebo stejného práva). In: DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

2.7 Exkurz – registrované partnerství a jeho zrušení

2.7.1 Obecné poznámky k registrovanému partnerství

V České republice neměly osoby stejného pohlaví tvořící pár dlouho žádnou možnost, jak své soužití potvrdit, tj. jak založit statusový svazek. To změnil až zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o registrovaném partnerství“). Zákon o registrovaném partnerství rovněž podpořil setrvání těchto párů v dlouhodobých vztazích.¹⁰⁶

Registrované partnerství je, stejně jako manželství, statusovým poměrem. Přestože jsou některá ustanovení upravující registrované partnerství obdobná¹⁰⁷ těm upravující manželství, celkově je úprava registrovaného partnerství méně propracovaná.

2.7.2 Zánik registrovaného partnerství

Stejně jako manželství může registrované partnerství zaniknout smrtí jednoho z partnerů nebo zrušením registrovaného partnerství rozhodnutím soudu (ust. § 14 zákona o registrovaném partnerství). Zákon o registrovaném partnerství výslovně neupravuje možnost zániku partnerství při změně pohlaví jednoho z manželů, byť v je registrované partnerství definováno jako „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem*“ (ust. § 1 zákona o registrovaném partnerství). Odkázat však v této souvislosti můžeme na ust. § 3020 OZ. Dle důvodové zprávy byla v předchozích návrzích zákona o registrovaném partnerství navrhována možnost zrušení registrovaného partnerství prostou dohodou partnerů. Tuto eventualitu však zákon nezakotvil, čímž bylo upevněno postavení partnerů a registrované partnerství se tedy více blíží k manželství než třeba k francouzské „společenské smlouvě“.¹⁰⁸

Co se týče zrušení registrovaného partnerství rozhodnutím soudu, je opět právní úprava dost stručná. Pro zrušení partnerství je nutné, aby bylo prokázáno, že partnerský vztah

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, č. 115/2006 Dz

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k zákonu o registrovaném partnerství např. u výživného výslovně doporučuje převzetí úpravy institutu výživného mezi manžely.

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, č. 115/2006 Dz

již fakticky netrvá (ust. § 16 a 17 zákona o registrovaném partnerství). V případě společného návrhu tuto skutečnost soud nezkontroluje a rozhodne o zrušení partnerství.¹⁰⁹

Po zrušení partnerského soužití může bývalý partner požadovat výživné, a to, obdobně jako po rozvodu manželství, za podmínky, že není schopen se sám živit (ust. § 11 zákona o registrovaném partnerství). Potencionální vznik práva na výživné po zániku partnerství je však jediným následkem, se kterým zákon o registrovaném partnerství zánik partnerství výslovně spojuje.

¹⁰⁹ HRUŠÁKOVÁ, M. § 16 [Zrušení partnerství soudem]. In: HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 538–539

3 Rozvod manželství v platném francouzském právu

3.1 Obecné poznámky k rozvodu manželství ve Francouzské republice

Úpravu rodinného práva, tudíž i vzniku a zániku manželství, nalezneme v Code civil. S ohledem na existenci více typů rozvodů se nutně jedná oproti té české o právní úpravu poněkud komplikovanější, což se samozřejmě odráží i na počtu ustanovení, která jsou rozvodu manželství v Code civil věnována.

Manželství zaniká pouze dvěma způsoby, buď smrtí jednoho z manželů, nebo rozvodem (čl. 227 Code civil). Rozvod je také jediný možný způsob zániku manželství za života manželů. S ohledem na skutečnost, že ve Francouzské republice je dovoleno uzavřít manželství i stejnopohlavním párům, není změna pohlaví a priori důvodem pro zánik manželství (čl. 143 Code civil). Jak již bylo uvedeno ve druhé kapitole této práce, francouzské právo rozlišuje čtyři typy rozvodů, a to rozvod po vzájemné dohodě manželů („*le divorce par consentement mutuel*“), rozvod akceptovaný („*le divorce accepté*“), rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství („*le divorce pour altération définitive du lien conjugal*“) a rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství („*le divorce pour faute*“) (čl. 229 Code civil).¹¹⁰

Do konce roku 2016 byl dovolen pouze soudní rozvod manželství. Od 1. ledna 2017 je však za určitých podmínek možné manželství rozvést registrací dohody upravující následky rozvodu manželství notářem (srov. v podrobnostech v následujících kapitolách).¹¹¹

Činnost soudu se u rozvodového řízení liší podle toho, o jaký typ rozvodu se jedná. V případě rozvodu po vzájemné dohodě manželů soud pouze ověřuje shodná tvrzení manželů o existenci rozvratu manželství a následně tuto shodu potvrzuje. Soud však i v tomto případě musí být přesvědčen, že manželé s rozvodem souhlasí, že je tento souhlas svobodný a manželé jsou s následky rozvodu srozuměni (čl. 232 Code civil). Co se týče ostatních tří typů rozvodu, záleží rozsah a povaha činnosti soudu na tom, zda se manželé na určitých s rozvodem souvisejících záležitostech, jako jsou např. příčiny rozvratu manželství nebo vypořádání společného jmění, shodnou či nikoliv.¹¹²

¹¹⁰ Rozvod a rozluka. In: e-justice.europa.eu [online]. 16. 12. 2020 [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-fr-cs.do?init=true&member=1

¹¹¹ Stanoví tak zákon č. 2016-1547 ze dne 18. listopadu 2016

¹¹² BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 183

Kromě rozvodu manželství upravuje Code civil také institut separace manželů¹¹³ („*la séparation de corps*“) (čl. 296 a násl. Code civil), která zbavuje manžele určitých zákonem uložených povinností, avšak manželství samo ještě nezaniká (čl. 299 Code civil).

3.2 Separace manželů

Separace manželů je právní institut, kterým mohou být manželé zbaveni povinnosti společného soužití¹¹⁴, avšak, jak již bylo řečeno výše, manželství samo separací nezaniká. Separace manželů může být vyslovena ve stejných případech a za stejných podmínek jako rozvod (čl. 296 Code civil). O separaci manželství rozhoduje soud na základě návrhu jednoho nebo obou manželů, přičemž oba manželé musí být právně zastoupeni advokátem (čl. 296 a 250 Code civil).¹¹⁵ Kromě povinnosti společného soužití zaniká separací také společné jmění manželů (čl. 302 Code civil)¹¹⁶.

Pozůstalý, nerozvedený manžel je ze zákona dědicem zemřelého manžela (čl. 732 Code civil). Právo na podíl z pozůstalosti zůstává i při separaci manželství zachováno. V případě, kdy k separaci manželství dojde po vzájemné dohodě manželů, se manželé mohou navzájem potencionálního práva na podíl z pozůstalosti dopředu vzdát (čl. 301 Code civil).

Separace může být ukončena smírem, tedy tím, že separovaní manželé obnoví společné soužití (čl. 305 Code civil). Aby bylo ukončení separace účinné vůči třetím osobám, musí být o obnovení společného soužití sepsán notářský zápis, popř. musí manželé obnovení společného soužití ohlásit matričnímu úřadu. Ohlášení o obnovení společného soužití je možné učinit na každém obecním úřadě.¹¹⁷ Společné jmění zůstává vypořádáno i přes to, že manželské soužití bylo obnoveno. Manželé se však mohou dohodnout na novém majetkoprávním uspořádání společného jmění (čl. 305 Code civil). Separace může být

¹¹³ Někdy také překládáno jako rozluka či odluka od stolu a lože viz LARIŠOVÁ, M. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008.

¹¹⁴ Code civil však stanoví demonstrativním výčtem i jiné vzájemné povinnosti manželů. Jedná se o vzájemný respekt, věrnost, zabezpečení a pomoc. Tyto povinnosti zůstávají i při rozluce zachovány.

¹¹⁵ Code civil zde odkazuje na úpravu procesu rozvodu manželství, která se pro separaci využije obdobně.

¹¹⁶ Code civil rozlišuje tři manželské majetkové režimy: režim zákonný, režim odděleného jmění a režim účasti na společném jmění. Blíže viz kapitola 3. 8. 2. 1.

¹¹⁷ DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Séparation de corps*. In: service-public.fr [online]. 8. 12. 2021 [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F980>

ukončena také smrtí manžela, jelikož, jak již bylo zmíněno výše, smrt jednoho z manželů je ve Francouzské republice jedním z dvou důvodů zániku manželství.

Separované manželství samozřejmě zaniká také rozvodem manželství. Na návrh jednoho z manželů může být separace změněna na rozvod, pokud trvala alespoň dva roky (čl. 306 Code civil). Tuto časovou podmínku není nutno splnit, pokud se manželé na přeměně separace v rozvod dohodnou (čl. 307 Code civil).¹¹⁸

Kromě separace upravené v Code civil lze rozlišovat také separaci faktickou, čili odloučení faktické, tj. právem, resp. rozhodnutím soudu neupravenou. Ta spočívá v rozhodnutí jednoho či obou manželů opustit společnou domácnost, což znamená, že manželství již fakticky netrvá. Je však nutno zmínit, že opuštěním společné domácnosti nejsou nijak ovlivněny zákonem stanovené manželské povinnosti, ty jsou nadále zachovány.¹¹⁹

Závěrem lze poukázat na skutečnost, že separace může být „předstupněm“ rozvodu. Manželé si na základě separace mohou potvrdit či popřít, že chtějí ve společném soužití pokračovat. Byť by se mohlo zdát, že tento „předstupeň“ rozvodu manželství by v mnoha případech mohl zabránit rozvodu a zachovat manželství jako trvalý svazek a bude proto manžely hojně využívány, není tomu tak. Dle údajů zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti Francouzské republiky bylo v roce 2017 k necelým devadesáti osmi tisícům žádostí o rozvod podáno pouze tisíc šest set návrhů na separaci manželství.¹²⁰

3.3 Rozvod po vzájemné dohodě manželů

Rozvod manželství po vzájemné dohodě manželů vychází z předpokladu, jak již vyplývá z názvu tohoto rozvodu, že se manželé na ukončení manželského svazku dohodli. Manželé se však musí shodnout rovněž na uspořádání právních poměrů po rozvodu, to znamená např. na péči o nezletilé dítě či na rozdělení společného jmění (čl. 229–3 Code civil). To jsou zákonné podmínky rozvodu po vzájemné dohodě manželů; pokud se manželé nejsou schopni takto dohodnout, nepřipadá tento typ rozvodu vůbec v úvahu. Soud totiž nemá

¹¹⁸ COURBE, P., JAULT-SESEKE, F. *Droit Civil. Les personnes, la famille, les incapacités*. Paris: Éditions Dalloz, 2012, s. 125–128

¹¹⁹ COURBE, P., JAULT-SESEKE, F. *Droit Civil. Les personnes, la famille, les incapacités*. Paris: Éditions Dalloz, 2012, s. 125–128

¹²⁰ *Le divorce et la séparation de corps en chiffres*. In: *efl.fr [online]*. 10. 1. 2019 [cit. dne 2022-4-14]. Dostupné z: https://www.efl.fr/actualite/divorce-separation-corps-chiffres_R-c44d9dc1-a488-4dc9-a2d8-22c1ef5128d7

pravomoc do dohody upravující právní následky rozvodu zasahovat¹²¹, ověřuje pouze skutečnou vůli obou manželů, pokud jde o shodu na rozvodu manželství.

Pro rozvedení manželství na základě vzájemné dohody manželů je nezbytné, aby oba manželé byli právně způsobilí tuto dohodu uzavřít (čl. 249-4 Code civil). Vůle rozvést manželství musí být skutečná a prostá jakýchkoliv vad. Souhlas s rozvodem musí být dán svobodně a se znalostí právních následků rozvodu. Tyto skutečnosti je soud povinen ověřit (čl. 232 Code civil).¹²²

Návrh na rozvod po vzájemné dohodě manželů může být adresován buď soudu (čl. 230 a násl. Code civil), nebo notáři (čl. 229-1 a násl. Code civil). V případě, že se manželé rozhodnou manželství rozvést před notářem, musí být oba zastoupeni advokátem, přičemž není přípustné, aby oba manžele zastupoval týž advokát (čl. 229-1 Code civil).¹²³ Dále musí manželé notáři předložit již zmíněnou dohodu upravující následky rozvodu manželství. Obsah této dohody stanoví čl. 229-3 Code civil. V dohodě musí být např. ujednáán způsob, jakým bude vypořádáno společné jmění manželů, jak bude upravena otázka rodičovské moci¹²⁴ nebo jak to bude s užíváním manželova příjmení v době po rozvodu manželství¹²⁵. Návrh dohody vypracují advokáti manželů.¹²⁶ Zákon explicitně vyžaduje, aby advokáti manželů zaslali

¹²¹ Soud může dohody upravit pouze se souhlasem manželů za přítomnosti jejich advokátů, a to pouze v případě, kdy shledá, že dohody nejsou v souladu se zájmem jednoho z manželů či nezletilého dítěte (čl. 1099 Code de procédure civile).

¹²² BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 189–193

¹²³ LE SITE OFFICIEL DES NOTAIRES DE FRANCE. *Quelle procédure en cas de divorce?* In: notaires.fr [online]. 18. 2. 2020 [cit. dne 2021-2-23]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/couple-famille/divorce/les-diff%C3%A9rentes-proc%C3%A9dures-de-divorce>

¹²⁴ Rodičovská moc je soubor práv a povinností rodičů až do zletilosti dítěte. Rodiče mají dítěti zajistit bezpečné prostředí, zdraví, výchovu, rovněž vzdělání a umožnit mu rozvoj (čl. 371-1 Code civil). Každý rodič přispívá na výživu dítěte úměrně ke svým příjmům, k příjmům druhého rodiče a také úměrně k potřebám dítěte. Vyživovací povinnosti nezaniká ani zletilostí dítěte, ani zánikem rodičovské moci či odejmutím výkonu rodičovské moci (čl. 371-2 Code civil).

¹²⁵ Manželé ztrácí možnost využívat příjmení toho druhého, avšak mohou se dohodnout opačně (čl. 264 Code civil).

¹²⁶ DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Divorce par consentement mutuel*. In: service-public.fr [online]. 29. 9. 2021 [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F10567>

oběma manželům návrh dohody doporučeným dopisem s doručenkou.¹²⁷ Od doručení návrhu dohody totiž běží tzv. „*délai de réflexion*“, tedy patnáct dnů, během kterých není možné pod sankcí neplatnosti dohodu podepsat. Tento časový úsek je určen na to, aby manželé návrh dohody mohli řádně prostudovat a promyslet. Po uplynutí „*délai de réflexion*“ podepíše dohodu jak manželé, tak jejich advokáti (čl. 229-4 Code civil). Notář následně zkontroluje, zda dohoda obsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti a že dohoda nebyla podepsána před uplynutím patnáctidenního časového úseku, a dohodu zaregistruje (čl. 229-1 Code civil). Právě registrací dotyčné dohody je manželství rozvedeno.

Code civil výslovně vylučuje použití tohoto typu rozvodu v případě, kdy je jeden z manželů poručencem či opatrovancem, a také v případě, kdy nezletilé dítě využije svého práva být slyšeno soudem dle čl. 388-1 Code civil (čl. 229-2 Code Civil). V případě, že dítě není schopno porozumět informaci o skutečnosti rozvodu rodičů a není tak možné dítě vyslechnout (zpravidla kvůli nízkému věku), může být ochrana zájmu dítěte značně snížena. Zájem dítěte mají v těchto případech chránit jak advokáti rodičů¹²⁸, kteří sepisují dohodu upravující následky rozvodu manželství, tak skutečnost, že soud může na základě žádosti rodiče či „*ministère public*“¹²⁹¹³⁰ kdykoliv upravit nebo doplnit ujednání týkající se péče o nezletilé dítě (čl. 373-2-13 Code civil). Ve Francouzské republice však přesto existují obavy, zda je zájem dítěte dostatečně hájen, neboť při samotném rozvodu manželství před notářem soud nemá možnost zájmy dítěte chránit.¹³¹

Co se týče rozvodu před soudem, pro rozvod manželství je nutno soudu jednak předložit návrh na rozvod manželství, jednak dohodu o vzájemné shodě o rozvratu manželství a dohodu upravující následky rozvodu manželství. Oba manželé musí být i v tomto případě

¹²⁷ *Convention de divorce notaire*. In: justifit.fr [online]. 14. 12. 2020 [cit. dne 2022-7-24]. Dostupné z: <https://www.justifit.fr/b/guides/droit-famille/divorce/convention-de-divorce-notaire/#top>

¹²⁸ GUEGUEN-CARROL, J. *Protéger ses enfants lors d'un divorce*. In: village-justice.com [online]. 18. 9. 2018 [cit. dne 2022-7-24]. Dostupné z: <https://www.village-justice.com/articles/protoger-ses-enfants-lors-divorce,29471.html>

¹²⁹ Ministère public je úředník, jehož úkolem je hájit zájmy společnosti.

¹³⁰ Ministère public se o skutečnosti, že je současná úprava poměrů pro dítě nevyhovující může dozvědět sám, od rodiče, ale i od třetí osoby (čl. 373-2-13 Code civil).

¹³¹ MALLEVAEY, B. *L'intérêt de l'enfant et la réforme du divorce par consentement mutuel*. In: actu-juridique.fr [online]. 29. 6. 2017 [cit. dne 2022-7-24]. Dostupné z: <https://www.actu-juridique.fr/civil/linteret-de-lenfant-et-la-reforme-du-divorce-par-consentement-mutuel/>

právně zastoupeni, ale na rozdíl od řízení před notářem, je v řízení před soudem možné, aby oba manžele zastupoval pouze jeden advokát (čl. 250 Code civil).¹³²

Byť Code civil umožnil rozvod manželství před notářem relativně nedávno, od roku 2017, již teď lze tvrdit, že tento způsob rozvodu může významně snížit míru již tak velmi traumatizující situace.¹³³

3.4 Rozvod akceptovaný

Rozvod akceptovaný upravují ustanovení čl. 233 a 234 Code civil. Jeho podstata spočívá ve skutečnosti, že se manželé shodují pouze, pokud jde o existenci rozvratu manželství, ale nemusejí se shodovat na příčinách tohoto rozvratu. Rovněž se nemusejí shodnout na následcích rozvodu manželství. Jedná se tedy o jakýsi mezistupeň mezi rozvodem po vzájemné dohodě manželů, kdy soud pouze ověřuje skutečnost shodné vůle obou manželů, aniž by do rozvodových dohod jakkoliv zasahoval, a ostatními typy rozvodů (tj. rozvodů jednoznačně tzv. „sporných“). Manželé se na příčinách rozvratu manželství mohou dohodnout kdykoliv během řízení, zápis o této shodě musí být sepsán soudem a podepsán oběma manžely a jejich advokáty (čl. 1123 Code de procédure civile). Manželé také mohou o přijetí této dohody sepsat soukromoprávní smlouvu, ovšem jenom za asistence svých advokátů. V případě, že je tato smlouva sepsána před podáním návrhu na rozvod, připojí se právě tato smlouva k tomuto návrhu.

Rozvod akceptovaný lze rozdělit do dvou fází. První, nesporná část, spočívá v tom, že soud na základě společného návrhu manželů, stejně jako u rozvodu po vzájemné dohodě, zjišťuje, zda byl souhlas s rozvodem dán svobodně a zda si jsou oba manželé vědomi následků rozvodu. Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že jednou daný souhlas není možno odvolat, a to ani prostřednictvím následného odvolání proti rozsudku, kterým bude manželství rozvedeno, na což by měl soud oba manžele při ústním jednání upozornit (čl. 233 Code civil).¹³⁴ Jediná možnost, která by případně nesouhlasícímu manželovi zůstala, by bylo zpochybnění souhlasu v tom smyslu, že souhlas s existencí rozvratu manželství trpí

¹³² LE SITE OFFICIEL DES NOTAIRES DE FRANCE. *Quelle procédure en cas de divorce?* In: notaires.fr [online]. 18. 2. 2020 [cit. dne 2021-2-23]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/couple-famille/divorce/les-diff%C3%A9rentes-proc%C3%A9dures-de-divorce>

¹³³ *Avantages et inconvénients du divorce par consentement mutuel.* In: alexia.fr [online]. 12. 1. 2018 [cit. dne 2022-3-28]. Dostupné z: <https://www.alexia.fr/fiche/8565/avantages-et-inconvenients-du-divorce-par-consentement-mutuel.htm>

¹³⁴ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 311

vadou.¹³⁵ Soud následně konstatuje souhlas vůlí manželů, avšak manželství tímto aktem rozvedeno není. To má významné následky např. v případě smrti jednoho z manželů – manželství by zaniklo smrtí, nikoliv rozvodem.¹³⁶ Ve druhé, tj. sporné části rozvodového řízení, soud manželství rozvede a s přihlédnutím k jednotlivým požadavkům obou manželů rozhodne o ostatních následcích rozvodu, jako je např. péče o dítě či výživné (čl. 234 Code civil).

I v případě, že jeden z manželů podá návrh na rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství nebo z důvodu zavinění rozvratu manželství, jsou manželé oprávněni se kdykoliv během řízení na existenci rozvratu manželství dohodnout, čímž se takový rozvod změni na rozvod akceptovaný (čl. 247-1 Code civil).

3.5 Rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství

Rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství je upraven čl. 237 a 238 Code Civil. Návrh na rozvod podává jeden z manželů v případě, že je manželské soužití definitivně a trvale ukončeno, a to tím, že je nenapravitelně rozvráceno (čl. 237 Code civil). Rozvrat manželství je vyústěním skutečnosti, že manželé po dobu minimálně jednoho roku¹³⁷ před podáním návrhu na rozvod žijí odděleně (čl. 238 Code civil). Nenapravitelný rozvrat manželství by neměl spočívat pouze ve faktickém ukončení soužití, ale měl by se dotýkat také subjektivního přesvědčení jednoho nebo obou manželů, že k nenapravitelnému rozvratu došlo. Naplněním obou zmíněných předpokladů nenapravitelného rozvratu manželství dojde k vyloučení situací, kdy k faktickému odloučení manželů dochází pouze z objektivních důvodů (např. zaměstnání v odlišných městech), avšak manželé toto odloučení nevnímají jako důvod k rozvodu, tedy chybí zde vůle k ukončení manželského soužití.¹³⁸

Pokud je podán návrh na rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství a současně je podán návrh na rozvod manželství i z jiného důvodu, je druhý z manželů

¹³⁵ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 312

¹³⁶ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 195

¹³⁷ Zákonem č. 2019-22 z 23. března 2019 byla doba, po kterou spolu manželé nežijí, nutná k tomuto rozvodu, zkrácena ze dvou let na od 1. 1. 2021 účinný jeden rok.

¹³⁸ MINISTÈRE DE LA JUSTICE. Circulaire de présentation de la loi relative au divorce, du décret portant réforme de la procédure en matière familiale et du décret fixant les modalités de substitution d'un capital à une rente allouée au titre de la prestation compensatoire, 2004. *Bulletin officiel du Ministère de la Justice n° 96*, 2004. In: justice.gouv.fr [online]. 23. 11. 2004 [cit. dne 2021-3-12]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/bulletin-officiel/2-dacs96c.htm>

oprávněn podat protinávrh, kterým může žádat zahájení řízení o rozvodu manželství z důvodu zavinění rozvratu manželství (čl. 247-2 Code civil). Poté je však i ten z manželů, který podal návrh na rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství, oprávněn soud informovat o jednání druhého manžela, kterým byl způsoben rozvrat manželství. Tímto postupem může manžel svůj původní návrh modifikovat, tj. změnit návrh na rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství na návrh na rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství.

3.6 Rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství

Manžel může podat návrh na rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství, pokud druhý z manželů vážně či opakovaně porušil manželské povinnosti uložené zákonem, čímž způsobil, že pokračování ve společném životě manželů není možné. Porušení manželských povinností musí být manželovi přičitatelné a musí vylučovat možnost obnovení manželského soužití (čl. 242 Code civil).

Jelikož zákon neobsahuje taxativní výčet jednání, které zapříčiní porušení manželské povinnosti, je posouzení každého konkrétního případu ponecháno na soudu. Mnohdy lze vycházet z výčtu vzájemných práv a povinností manželů, které jsou upraveny v čl. 212–226 Code civil. Mezi tyto manželské povinnosti se řadí povinnost vzájemného respektu, věrnosti, pomoci a péče. Co se týče porušení povinnosti věrnosti, nemusí se jednat pouze o nevěru fyzickou, ale také o nevěru emoční či peněžní. O peněžní nevěru se jedná v případě, kdy manžel odmítá přispívat na provoz rodinné domácnosti. Dále je sem možné zařadit případy, kdy manžel neplní povinnost pomoci a péče či odmítá s manželem bydlet, aniž by s tím druhý manžel souhlasil.¹³⁹ Povinnost společného soužití stanoví manželům čl. 215 Code civil, přičemž porušení této povinnosti může spočívat např. ve skutečnosti, že se jeden z manželů soustavně odmítá dohodnout na místě společného bydliště.¹⁴⁰

Kromě již zmíněných zákonných povinností, může být rozvrat manželství zaviněn rovněž patologickým jednáním jednoho, ale i obou manželů. Zmínit lze násilí fyzické vůči druhému manželovi, ale i vůči dítěti, či dlouhodobé odmítání lékařské péče (v této souvislosti se může jednat např. o dlouhodobé odmítání léčby depresivních stavů či případné neléčení pohlavní choroby a následné vědomé ohrožování druhého manžela.). Jako příklad může sloužit situace, kdy k zavinění rozvratu manželství dojde v případě, kdy se žena rozhodne

¹³⁹ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 200–210

¹⁴⁰ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 321

ukončit těhotenství, aniž by o tomto kroku informovala svého manžela. Dalšími důvody může být např. ztráta zájmu o rodinu, pomlouvání nebo netaktní chování vůči druhému manželovi nebo jeho rodině.¹⁴¹

V případě, kdy je současně podán návrh na rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství a z důvodu zavinění rozvratu manželství, soud rozhodne nejdříve o návrhu na rozvod z důvodu zavinění. Až pokud je tento návrh odmítnut, zabývá se soud návrhem na rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství (čl. 246 Code civil).

3.7 Procesní aspekty rozvodu manželství ve Francouzské republice

Stran procesní právní úpravy francouzské právo rozlišuje dva procesní způsoby rozvodu, a to podle toho, zda se jedná o rozvod tzv. „nesporný“, což je rozvod po vzájemné dohodě manželů, nebo se jedná o rozvod tzv. „sporný“, kam se řadí všechny ostatní typy rozvodů. Základními předpisy upravujícími proces rozvodu manželství jsou Code civil a Code de procédure civile.

Návrh na rozvod manželství se podává k civilnímu soudu – tribunal de grande instance (čl. 228 Code civil), konkrétně soudci pro věci rodiny („*juge aux affaires familiales*“). Soudce pro věci rodiny má za úkol pomoci manželům nalézt smírné řešení jejich konfliktu, resp. smírně vyřešit okolnosti s rozvodem spojené. Pro tyto účely může manželům navrhnout mediaci (čl. 1071 Code de procédure civile).

Místně příslušným je poté soud, v jehož obvodu mají manželé společné bydliště. Pokud žijí manželé odděleně a mají dítě, je příslušný ten soud, v jehož obvodu žije ten z manželů, který vykonává rodičovskou moc. V ostatních případech je příslušný ten soud, v jehož obvodu má bydliště manžel, proti kterému návrh na rozvod směřuje. V případě, že manželé podávají návrh na rozvodu manželství společně, mohou se na konkrétním soudu dohodnout (čl. 1070 Code de procédure civile).

3.7.1 Procesní aspekty rozvodu po vzájemné dohodě manželů

Rozvod po vzájemné dohodě manželů upravují čl. 250–250-3 Code civil a čl. 1088–1105 Code de procédure civile. Návrh na rozvod podávají manželé prostřednictvím právních zástupců či společného právního zástupce soudci pro věci rodiny. Zároveň s návrhem na rozvod je nutno předložit již výše zmíněnou dohodu upravující následky rozvodu manželství. Oba manželé jsou následně prostřednictvím svých advokátů předvoláni k ústnímu jednání,

¹⁴¹ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 325–328

kde soud jejich návrh projednává nejprve s každým z manželů zvlášť, následně s oběma společně (čl. 250 Code civil).¹⁴² Pokud soud shledá, že vztahy mezi manželi nejsou předloženou dohodou upravující následky rozvodu dostatečně upraveny, resp. že některá ustanovení dohody nejsou v zájmu nezletilého dítěte nebo jednoho z manželů, můžou manželé za pomoci soudu a svých advokátů dohodu upravit přímo při ústním jednání (čl. 1099 Code de procédure civile).

V závislosti na skutečnosti, zda byl dle uvážení soudu dán manželé souhlas s rozvodem svobodně a vědomě a zda jsou „rozvodové dohody“ dostačující a pro poměry právě těchto manželů a jejich dítěte adekvátní, soud buď rozvodové dohody schválí a prohlásí manželství za rozvedené, nebo v případě, kdy „rozvodové dohody“ dostačující nejsou, návrh na rozvod zamítne.¹⁴³ Pro rozvod po vzájemné dohodě manželů by mělo postačovat jediné ústní jednání ve věci.¹⁴⁴

Rozvod po vzájemné dohodě manželů může proběhnout také před notářem, přičemž, jak již bylo zmíněno výše, každý z manželů musí být zastoupen svým advokátem.

3.7.2 Procesní aspekty rozvodů odlišných od rozvodu po vzájemné dohodě manželů, neboli rozvodů tzv. „sporných“

Rozvod akceptovaný, rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství a rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství jsou ty typy rozvodu, které se vyznačují určitou mírou spornosti (čl. 251–259-3 Code civil a čl. 1106–1128 Code de procédure civile).

Nejprve je nutno konstatovat, že novelou Code civil, která byla provedena zákonem z 23. března 2019, došlo ke zjednodušení tzv. „sporných“ rozvodů.¹⁴⁵ Před novelou byla procesní úprava rozdělena do dvou fází. V první, přípravné fázi se soud obligatorně pokoušel o usmíření manželů, přičemž se spíše než o usmíření ve smyslu zachování manželství jednalo o nalezení dohody ohledně následků rozvodu manželství. Dalším účelem této fáze bylo uspořádání poměrů během rozvodového řízení. Výsledkem této části bylo vydání „usnesení o

¹⁴² MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 268

¹⁴³ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 211–218

¹⁴⁴ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 264

¹⁴⁵ MIKALEF-TOUDIC, V. *Loi de réforme de la justice: droit de la famille et droit des personnes*. In: dalloz-actualite.fr [online]. 2. 4. 2019 [cit. dne 2021-3-7]. Dostupné z: <https://www.dalloz-actualite.fr/flash/loi-de-reforme-de-justice-droit-de-famille-et-droit-des-personnes>

to, že k usmíření nedošlo“ („*ordonnance de non-conciliation*“), na které navazovalo samotné rozvodové řízení a rozvod manželství.¹⁴⁶

Dle platné právní úpravy již tzv. „sporný“ rozvod manželství neprochází přípravnou fází. Návrh na rozvod manželství je podán soudci pro věci rodiny prostřednictvím advokáta. Návrh na rozvod akceptovaný či z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství může obsahovat důvody, které k jeho podání vedly. Pokud se manželé nedohodnou na úpravě poměrů ani mezi sebou, ani ve vztahu k nezletilému dítěti, rozhodne o tom soud při zahájení řízení předběžným opatřením (čl. 254 Code civil). Soud může manželům, ale i třetím osobám (např. notáři) v rámci předběžných opatření uložit, aby např. absolvovali mediaci nebo vydali druhému manželovi oblečení a osobní věci. Soud může rovněž stanovit výživné pro manžela (čl. 255 Code civil). Délka a nákladnost tzv. „sporných“ rozvodů bude záležet na ochotě či v mnoha případech vůbec možnosti manželů se na alespoň některých následcích rozvodu manželství dohodnout.

3.8 Následky rozvodu manželství

Manželství může být rozvedeno buď uzavřením dohody upravující následky rozvodu manželství, přičemž dohodu rozvádějících se manželů musí v případě rozvodu před notářem podepsat také jejich advokáti¹⁴⁷, anebo bude manželství rozvedeno rozhodnutím soudu (čl. 260 Code civil). Rozvod manželství před notářem je účinný ke dni, k jakému nabude účinnosti již zmíněná dohoda upravující následky rozvodu manželství, tj. ke dni, kdy notář zkontroluje zákonné náležitosti dohody a zaregistruje ji (čl. 229-1 Code civil). Rozvod manželství před soudem je účinný dnem, kdy rozhodnutí soudu nabude právní moci (čl. 260 Code civil).

Jakmile je manželství rozvedeno, je možné hovořit o následcích, které rozvod pro bývalé manžele má. Mnohdy nejsou manželé schopni se na následcích rozvodu dohodnout, což vylučuje možnost rozvodu po vzájemné dohodě manželů. Manželé ale mohou kdykoliv v průběhu řízení předložit soudu dohodu upravující částečně či úplně následky rozvodu manželství (čl. 268 Code civil). Soud dohodu schválí, pokud shledá, že jsou zájmy obou manželů a jejich případného dítěte dostatečně chráněny.

¹⁴⁶ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 217–236

¹⁴⁷ V případě rozvodu po vzájemné dohodě manželů před soudcem postačí, aby byla dohoda podepsána společným advokátem obou manželů.

3.8.1 Právní následky rozvodu manželství v osobní sféře

Zrušením manželského svazku se stávají bývalí manželé rozvedenými, a mohou tedy uzavřít nové manželství, a to jak mezi sebou, tak s osobou třetí (čl. 263 Code civil). Není přitom stanovena žádná lhůta, kterou by osoba od rozvodu jednoho manželství do uzavření druhého musela dodržet.¹⁴⁸ Osoby již nejsou povinny dodržovat manželské povinnosti stanovené zákonem, neboť rozvodem se vzájemná manželská práva a povinnosti ruší.

Rozvodem ztrácí bývalí manželé právo užívat příjmení druhého. Toto právo však může být zachováno, a to buď se souhlasem druhého z bývalých manželů, nebo se souhlasem soudu, prokáže-li osoba, že je zachování příjmení v jejím osobním zájmu či v zájmu nezletilého dítěte (čl. 264 Code civil). Tento zájem může spočívat např. ve skutečnosti, že osoba vykonává povolání, v rámci něhož si již tzv. „vytvořila jméno“. Soud může omezit užívání tohoto příjmení pouze v rozsahu profesního života, zatímco v životě osobním již osoba musí užívat příjmení rodné, případně jiné, odlišné od příjmení svého bývalého manžela. Manžel, který souhlasil s užíváním svého příjmení druhým manželem i po rozvodu manželství, může tento souhlas kdykoliv odvolat. V případě, že jeden z bývalých manželů získal sňatkem francouzské státní občanství, rozvodem ho neztrácí.¹⁴⁹

3.8.2 Právní následky rozvodu manželství v majetkové sféře

3.8.2.1 Majetkoprávní režim manželství

Francouzské právo rozlišuje tři manželské majetkové režimy. Především je nutno zmínit, že pokud manželé neuzavřou tzv. „manželskou smlouvu“, bude na jejich majetkoprávní režim manželství dopadat zákonný režim společného jmění manželů. Tento režim spočívá v tom, že veškerý majetek, ať movitý, či nemovitý, nabytý před uzavřením manželství, zůstává ve výlučném vlastnictví daného manžela. Majetek nabytý po uzavření manželství spadá do společného jmění manželů („*la communauté*“). Do společného jmění manželů spadají rovněž zisky nabyté z výlučného vlastnictví manžela (čl. 1401 Code civil). Stejně jako česká právní úprava i Code civil v případě zákonné úpravy společného jmění manželů ponechává ve výlučném vlastnictví manžela např. věci osobní potřeby, náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech, majetek získaný za trvání manželství

¹⁴⁸ Vždy tomu tak ale nebylo, v minulosti mohla žena uzavřít nové manželství až po uplynutí tři sta dní od zániku manželství předešlého. Tato doba byla v Code civil zakotvena z důvodu možného konfliktu při určování otcovství. (čl. 228 a 261 Code civil)

¹⁴⁹ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 237–242

děděním, odkazem či darováním (čl. 1404 a násl. Code civil). Obecně jsou součástí společného jmění manželů dluhy, které vznikly po uzavření manželství, a dluhy, které vznikly v souvislosti s udržováním společné domácnosti a v souvislosti se vzděláním dítěte manželů (čl. 1409 Code civil). Po zániku je společné jmění manželů rozděleno na dvě stejné části.¹⁵⁰

Další a po věcné stránce nejspíše nejjednodušší formou manželského majetkového režimu je režim odděleného jmění.¹⁵¹ Pokud se takto manželé v manželské smlouvě dohodnou, žádné společné jmění nevznikne a oba manželé zůstávají výlučnými vlastníky veškerého svého majetku nabytého jak před, tak po uzavření manželství (čl. 1536 Code civil). Na rodinné výdaje manželé přispívají způsobem, který si také dohodli v manželské smlouvě. V případě, že se nedohodnou, je každý z manželů povinen přispívat podle svých schopností (čl. 1537 Code civil).

Dalším manželským majetkovým režimem je režim účasti na společném jmění, který je jakousi kombinací dvou výše zmíněných režimů. Během manželství tento majetkový režim funguje obdobně jako režim odděleného jmění. Každému z manželů zůstává zachována výlučná správa, požívání a volná dispozice s jeho majetkem, aniž by se rozlišovalo, zda tento majetek nabyt před nebo po uzavření manželství. Při vypořádání majetku se úprava blíží tomu, co platí podle zákonného režimu. Hodnota majetku každého z manželů při vypořádání se porovnává s hodnotou majetku při uzavření manželství. Pokud je zjištěno, že se hodnota majetku jednoho, případně obou manželů zvětšila, náleží druhému polovina tohoto rozdílu (čl. 1569 a násl. Code civil).¹⁵² Francouzský manželský majetkový režim účasti na společném jmění lze považovat za obdobu českého režimu vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství.

Pokud jde o vypořádání společného jmění, Code civil předpokládá a upřednostňuje, aby se manželé na vypořádání společného jmění dohodli. Proto také umožňuje, aby manželé kdykoliv během rozvodového řízení předložili soudu dohody o vypořádání společného jmění,

¹⁵⁰ DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Mariage sans contrat: régime de la communauté réduite aux acquêts*. In: service-public.fr [online]. 27. 7. 2021 [cit. dne 2021-3-12]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F835>

¹⁵¹ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 133

¹⁵² LE SITE OFFICIEL DES NOTAIRES DE FRANCE. *Marié sous le régime de la participation aux acquêts, l'EURL créée par mon conjoint est-elle comprise comme un acquêt (un bien commun)?* In: notaires.fr [online]. [cit. dne 2021-3-14]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/faq/mari%C3%A9-sous-le-r%C3%A9gime-de-la-participation-aux-acqu%C3%AAts-l%E2%80%99eurl-cr%C3%A9e-par-mon-conjoint-est-elle-comprise-comme-un-acqu%C3%AAt>

ale i o ostatních následcích rozvodu, jak již bylo zmíněno výše (čl. 265-2 Code civil). Spadá-li do společného jmění nemovitá věc, musí mít dohoda o vypořádání společného jmění manželů formu notářského zápisu, avšak pro zajištění důkazní hodnoty a také komplexnosti dohody se advokáti manželů obracejí na notáře i v případech, kdy ve společném jmění žádná nemovitost není.¹⁵³ V případě rozvodu po vzájemné dohodě manželů je dohoda manželů o vypořádání společného jmění zákonem stanovenou podmínkou (čl. 229-3 bod 5 Code civil). Pokud nejsou manželé schopni se o vypořádání společného jmění dohodnout, rozhodne o vypořádání na základě žádosti manželů soud (čl. 267 Code civil). Samo vypořádání jmění je závislé na tom, jaký majetkoprávní režim manželství si mezi sebou manželé ujednali.

3.8.2.2 Manželské výhody a dary mezi manžely

Jak již bylo zmíněno výše, bezúplatná plnění do společného jmění manželů nevstupují (čl. 1405 Code civil). Pokud se však manželé v manželské smlouvě dohodnou, může si ten z manželů, který určitou věc do společného jmění vložil, vzít tuto věc zpět (čl. 265 Code civil in fine). V případě, že jeden z manželů investuje, resp. daruje peníze do nákupu či opravy nemovitosti ve vlastnictví druhého z manželů, musí notář při vypořádání zkoumat, zda byla účelem poskytnutí těchto peněžních prostředků zápůjčka nebo darování.¹⁵⁴ Ostatní manželské výhody, které by se případně projeví až po rozvodu manželství, jako jsou např. výhody vyplývající ze závěti, se rozvodem bez dalšího ruší, ledaže je vůle toho z manželů, který měl tyto výhody poskytnout, odlišná. Tato vůle musí být obsažena v dohodě podepsané jak manžely, tak jejich advokáty, případně soudem, v okamžiku rozvodu manželství. Takto uzavřená dohoda činí dotyčnou manželskou výhodu neodvolatelnou (čl. 265 Code civil).

3.8.2.3 Náhrada škody

V souvislosti s náhradou škody je potřeba rozlišovat mezi obecným ustanovením (čl. 1240 a násl. Code civil) a ustanovením speciálním (čl. 266 Code civil), které se aplikuje pouze v případě určitého typu rozvodu. Obecné ustanovení stanoví všeobecnou povinnost nahradit škodu každému, kdo jinému škodu způsobí. Tato náhrada škody tedy nemusí vyplývat pouze z rozvodu manželství, ale z jednání jednoho z manželů, které může spočívat v např. týrání, urážení či pohrdání.

V případě ustanovení speciálního se náhrada škody přiznává, pokud není tato škoda nahrazena v rámci kompenzačního příspěvku (srov. níže) a manželovi byly rozvodem

¹⁵³ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 350-351

¹⁵⁴ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 361

způsobeny závažné následky. Náhrada škody může být přiznána pouze v případě, že se jedná o rozvod z důvodu nenapravitelného rozvratu manželství nebo o rozvod z důvodu zavinění rozvratu manželství, přičemž manžel, kterému má být náhrada škody přiznána, nepodal návrh na rozvod, ani nezavinil rozvrat manželství.

3.8.2.4 Kompenzační příspěvek

V mnoha případech nastává situace, kdy se manželé po rozvodu ocitnou v materiálně odlišných situacích. To může nastat např. v situacích, kdy jeden z manželů zanechá svého profesního života a budování kariéry, aby se mohl starat o domácnost a zajišťovat výchovu dítěte. Během manželství není potřeba tyto situace prakticky řešit, neboť každý z manželů má povinnost zajištění, pomoci a péče vůči druhému. Při rozvodu by se však ten z manželů, který po dobu trvání manželství zajišťoval chod domácnosti, mohl dostat do nežádoucí hospodářské a sociální situace, které je nutno předcházet.¹⁵⁵

Code civil na to reaguje zakotvením institutu kompenzačního porozvodového příspěvku. Kompenzační příspěvek je stanoven soudem ve formě paušální částky, která slouží k vyrovnání majetkové situace obou manželů (čl. 270 Code civil). V praxi může rovněž dojít k situaci, kdy má kompenzační příspěvek formu přenechání části společného jmění potřebnému manželovi.¹⁵⁶ Výši stanoví podle potřeby manžela soud, přičemž v úvahu bere zejména délku trvání manželství, věk a zdravotní stav manželů, kvalifikaci a profesní situaci, následky skutečnosti, že se jeden z manželů rozhodl „obětovat“ kariéru ve prospěch výchovy dítěte či podpořil kariéru druhého z manželů na úkor své vlastní (čl. 271 Code civil). Soud též rozhoduje o formě, ve které bude kompenzační příspěvek hrazen (čl. 274 Code civil).¹⁵⁷ Dále je třeba ke kompenzačnímu příspěvku zmínit, že soud může rovněž rozhodnout o nepřiznání kompenzačního příspěvku, a to v případě, kdy by přiznání příspěvku nebylo s ohledem na

¹⁵⁵ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 258

¹⁵⁶ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 356

¹⁵⁷ Kompenzační příspěvek je poskytován ve formě kapitálu, a to buď vyplacením peněžní částky, přikázáním majetku, poskytnutím dočasného či doživotního práva užívání, bydlení či požívání, nuceným postoupením pohledávky. Pokud však manžel, který má kompenzační příspěvek poskytovat, nabyt majetek, který má být přidělen druhému z manželů, děděním či darováním, musí s touto formou poskytnutí kompenzačního příspěvku souhlasit. Pokud není povinný manžel schopen splatit peněžní částku dle výše zmíněného ustanovení, stanoví soudce způsob plnění kompenzačního příspěvku formou jednotlivých periodických splátek po dobu nejdéle osmi let (čl. 275 Code civil). Za určitých okolností (např. věk nebo zdravotní stav oprávněného manžela) může být povinný manžel povinen plnit kompenzační příspěvek formou doživotní renty (čl. 276 Code civil).

zákonná kritéria spravedlivé, případně pokud je manželství rozvedeno z výlučného zavinění toho manžela, který o přiznání kompenzačního příspěvku žádá (čl. 271 Code civil).

Manželé se mohou rovněž dohodnout na tom, že kompenzační příspěvek bude nahrazen výživným (ne tedy jednorázovým plněním, ale důchodem).¹⁵⁸

3.8.2.5 Bydlení manželů po rozvodu manželství

Právo na bydlení se řadí mezi základní sociální práva.¹⁵⁹ Code civil rozlišuje ve vztahu k bydlení manželů po dobu trvání manželství tři možné situace. První je společný nájem prostoru určeného ke společnému bydlení, dále se jedná o spoluvlastnictví prostoru určeného ke společnému bydlení a další je situace, kdy prostor určený ke společnému bydlení vlastní pouze jeden z manželů.

V případě nájmu bytu je nejprve třeba zmínit, že se má za to, že právo nájmu bytu svědčí oběma manželům, i pokud byla nájemní smlouva uzavřena před uzavřením manželství (čl. 1751 Code civil). V případě rozvodu manželství může soud přiznat nájemní právo jednomu z manželů, a to s ohledem na dané sociální a rodinné zájmy. Nejčastěji bude soud nejspíše přiznávat nájemní právo tomu z manželů, kterému bude do péče svěřeno dítě.

Pokud jsou manželé spoluvlastníky předmětného bytu či domu, záleží vypořádání jejich bydlení na tom, jaký majetkoprávní režim manželství si manželé zvolili. Předmětné obydlí může být po dohodě manželů prodáno či přiznáno v rámci vypořádání majetku jednomu z manželů. Soud může také na základě žádosti manželů obydlí ponechat ve spoluvlastnictví manželů, avšak tento stav může trvat nejdéle po dobu pěti let (čl. 821-1 a 823 Code civil).

V situaci, kdy prostor sloužící k bydlení manželů spadá do výlučného vlastnictví pouze jednoho z manželů, může soud zřídit tzv. nucený nájem tomu z manželů, který není vlastníkem předmětného obydlí a kterému bylo svěřeno do péče dítě, které v této nemovitosti obvykle žije (čl. 285-1 Code civil). Tento nájem může být zřízen nejdéle do dne, kdy nejmladší z dětí nabude zletilosti.¹⁶⁰ Česká obdoba tzv. nuceného nájmu, totiž založení práva odpovídajícího věcnému břemenu bydlení, toto právo rovněž časově omezuje, a to k okamžiku, kdy dítě nabude trvale schopnost samo se živit (ust. § 769 a 767 odst. 2 OZ).

¹⁵⁸ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 1214

¹⁵⁹ Čl. 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech nebo čl. 25 Všeobecné deklarace lidských práv

¹⁶⁰ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 252–256

3.8.3 Následky rozvodu manželství ve vztahu k nezletilému dítěti

Následky rozvodu ve vztahu k nezletilému dítěti byly původně upraveny ve stejné kapitole Code civil jako ostatní následky rozvodu manželství. Novelou č. 2002-305 ze dne 4. března 2002 byla právní úprava přeřazena do kapitoly Code civil, ve které je upravena rodičovská moc („*l'autorité parentale*“). Ustanovení této kapitoly jsou aplikovatelná na všechny nezletilé děti nezávisle na tom, zda jejich rodiče uzavřeli manželství či nikoliv, nebo zda spolu jejich rodiče žijí ve společné domácnosti či odděleně.¹⁶¹ Při rozvodu manželství musí být především vyřešeno uspořádání péče o dítě, tj. jakým způsobem budou rodiče o dítě po rozvodu manželství pečovat (viz níže). Dále musí být stanoveno bydliště dítěte, způsoby styku mezi rodiči a dítětem a případně určeno výživné.¹⁶²

3.8.3.1 Výkon rodičovské moci

Matka a otec vykonávají rodičovskou moc společně (čl. 372 Code civil). Rodič může ztratit právo na výkon rodičovské moci pouze v případě, že mu soud rodičovskou moc odejme, přičemž Code civil tuto skutečnost nikterak nespojuje s rozvodem rodičů nezletilého dítěte.

Jakékoliv rozdělení, resp. odloučení rodičů, tedy separace soudní, faktická separace či rozvod, nemá vliv na výkon rodičovské moci, přitom je oběma rodičům stanovena povinnost i přes toto rozdělení udržovat s nezletilým dítětem osobní styky, a naproti tomu respektovat tyto vztahy mezi dítětem a druhým z rodičů (čl. 373-2 Code civil). Oba rodiče mají tedy po rozvodu stále stejnou roli ve výchově dítěte a péči o ně.¹⁶³ Nejsou-li rodiče schopni dohodnout se o výkonu rodičovské moci po rozvodu manželství, je soud povinen pokusit se strany smířit a navrhnout jim mediaci (čl. 373-2-9 Code civil). Code civil rovněž stanoví, k jakým skutečnostem by měl soud při rozhodování o způsobu výkonu rodičovské moci přihlížet (čl. 373-2-11 Code civil).¹⁶⁴ Pro zjištění zájmu dítěte může soud nařídit sociální šetření, které provede sociální pracovník (čl. 373-2-12 Code civil). Informace takto získané

¹⁶¹ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 947

¹⁶² MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 986

¹⁶³ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 459–462

¹⁶⁴ Jedná se např. o přání dítěte, schopnost rodiče převzít své povinnosti a respektovat práva druhého rodiče nebo dosavadní výkon rodičovské moci oběma rodiči.

však mohou být použity pouze pro rozhodnutí týkající se péče o dítě, nikoliv jako např. podklad pro určení příčiny rozvratu manželství.¹⁶⁵

V případě, že to zájem nezletilého dítěte vyžaduje, může soud rozhodnout o výkonu rodičovské moci pouze jedním z rodičů (čl. 373-2-1 Code civil). Tento postup je však využíván pouze v nejzávažnějších případech. Důraz je tedy kladen na to, aby o dítě pečovali oba rodiče, a to bez ohledu na to, zda se rozvedli, nebo jen rozešli. Konkrétním důvodem pro svěřením dítěte do péče pouze jednoho z rodičů může být např. soustavné odmítání spolupráce jednoho rodiče v souvislosti s péčí o dítě, neshoda rodičů ohledně vzdělávání dítěte, nezájem jednoho z rodičů, nebo může sloužit jako ochrana dítěte před jeho možným únosem do zahraničí. Pokud je rodičovská moc vykonávána pouze jedním z rodičů, má druhý z rodičů právo dítě navštěvovat (tj. osobně se s dítětem stýkat). V určitých případech je však soud oprávněn právo styku rodiči nepřiznat. Může tak rozhodnout v případech, kdy se u rodiče projevují násilnické sklony nebo alkoholismus. V ostatních případech soud určí způsob styku, a to se zřetelem na zájem dítěte.¹⁶⁶

3.8.3.2 Bydliště dítěte

V souvislosti s rozvodem rodičů dítěte nebo v souvislosti s jejich rozchodem soud určí, kde bude dítě bydlet. Bydliště dítěte může být stanoveno u obou rodičů, a to střídavě, nebo pouze dle bydliště jednoho rodiče. Pokud rodiče nejsou schopni se na způsobu stanovení bydliště dítěte dohodnout nebo požádají soud, aby o tom rozhodl, může soud určit „střídavě“ bydliště u obou rodičů, přičemž rovněž určí dobu, po kterou bude tento stav trvat. Po uplynutí této doby soud definitivně rozhodne o tom, jak bude dítě bydlet, tj. kde bude jeho bydliště. V případě, že je bydliště dítěte stanoveno pouze v bydlišti jednoho z rodičů, soud stanoví, jakým způsobem se bude druhý rodič s dítětem stýkat (čl. 373-2-9 Code civil).

3.8.3.3 Vyživovací povinnost

Péče o dítě a o vzdělání dítěte je zásadně povinností obou rodičů. Oba musí přispívat s ohledem na své příjmy a na konkrétní potřeby dítěte. Vyživovací povinnost nezaniká ani zletilostí dítěte, ani zánikem rodičovské moci či odejmutím výkonu rodičovské moci, jak již

¹⁶⁵ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 469–470

¹⁶⁶ MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016, s. 987–1006

bylo zmíněno výše (čl. 371-2 Code civil). Stejně jako OZ pracuje francouzská právní úprava se zánikem vyživovací povinnosti k okamžiku, kdy je dítě schopno samo se živit.¹⁶⁷

Pokud rodiče dítěte žijí společně, je vyživovací povinnost zpravidla naplňována každodenní péčí.¹⁶⁸ Příspěvek na péči a vzdělání dítěte se rozvodem, popřípadě separací rodičů, tedy v situaci, kdy jeden z rodičů reálně s dítětem nežije a není tedy schopen svou povinnost naplňovat každodenní péčí, mění. Rodič musí plnit svou vyživovací povinnost k dítěti v penězích: k rukám druhého rodiče bude plnit pravidelné peněžité částky (dávky). Poté, co dítě nabude zletilosti, bude povinný rodič plnit výživné přímo dítěti (čl. 373-2-5 Code civil). Jak již bylo zmíněno výše, rodiče dítěte mohou soudu předložit dohodu upravující způsob výkonu rodičovské moci, ve které bude ujednána také výše výživného pro dítě, přičemž musí respektovat ustanovení upravující jak rodičovskou moc, tak výživné (čl. 372-2-7 Code civil). Dohodou se rodič nemůže povinnosti přispívat na péči a vzdělání dítěte zbavit. Soud návrh dohody schválí, shledá-li ji jako dostatečnou s ohledem na zájem dítěte. Výživné může být rovněž stanoveno soudním rozhodnutím nebo veřejnou listinou sepsanou notářem (čl. 373-2-2 Code civil).

3.8.3.4 Procesní postavení nezletilého dítěte v řízení o rozvod manželství

Přestože dítě nemá v řízení o rozvod manželství postavení účastníka řízení, zákonný zástupce, poručník, případně opatrovník má povinnost dítě, které je schopno informaci porozumět, informovat o skutečnosti rozvodu rodičů, což souvisí s tím, že nezletilé dítě má právo být vyslechnuto soudem ve všech řízeních, která se ho týkají (čl. 338-1 Code de procédure civile). Stejně tak má dítě právo na to, aby bylo zastoupeno advokátem. Žádost o vyslechnutí nezletilého dítěte podá buď samo dítě, nebo účastníci daného řízení. Forma této žádosti není zákonem stanovena. V případě rozvodu po vzájemné dohodě před notářem musí manželé v dohodě upravující následky rozvodu manželství předložit potvrzení o tom, že nezletilé dítě o tomto jeho právu informovali a že dítě následně nepodalo žádost o své slyšení (čl. 229-2 Code civil). Co se týče ostatních typů rozvodů, zjišťuje postoj dítěte soud.

¹⁶⁷ DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Pension alimentaire versée pour un enfant : montant et versement*. In: service-public.fr [online]. 3. 6. 2021 [cit. dne 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F991>

¹⁶⁸ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 485–489

3.9 Exkurz – PACS neboli tzv. občanská smlouva o společenství a její zrušení

3.9.1 Obecné poznámky k občanské smlouvě o společenství

Občanská smlouva o společenství („*une pacte civil de solidarité*“ dále jen „PACS“) je smlouva mezi dvěma fyzickými zletilými osobami bez ohledu na jejich pohlaví, která se uzavírá za účelem uspořádání jejich společného života (čl. 515-1 Code civil). Do Code civil byl tento institut zakotven v roce 1999 jako následek sociálního nátlaku jak párů stejnopohlavních¹⁶⁹, tak párů heterosexuálních, které chtěly upravit své soužití, avšak právní úpravu manželství a rozvodu považovaly za příliš svazující.¹⁷⁰

PACS partneři uzavírají před matrikářem, v jehož obvodu si partneři zvolili místo svého trvalého pobytu (čl. 515-3 Code Civil). Účinnosti PACS nabývá dnem, který je v zápisu uveden. Zápis může provést také notář.¹⁷¹ Code civil obsahuje rovněž překážky bránící uzavření PACS. PACS nemohou uzavřít např. příbuzní v přímé linii, osoba, která je vázána manželstvím (když manželství je „pro všechny“), nebo osoba, která již PACS uzavřela (čl. 515-2 Code civil).

Partneři se uzavřením PACS zavazují ke společnému životu a vzájemné materiální pomoci a péči (čl. 515-4 Code civil). Partneři jsou také zavázáni společně a nerozdílně vůči svým věřitelům, ale pouze z těch dluhů, které vznikly za účelem zajištění potřeb běžného života (čl. 515-4 Code civil). Uzavření PACS naproti tomu nemá žádný dopad na jména partnerů, také nevznikají žádné vztahy mezi partnerem a rodinou partnera druhého. Uzavření PACS má následky např. v oblasti práv sociálních: partneři mají, stejně jako snoubenci, nárok na dovolenou určenou pro uzavření PACS, při narození dítěte nebo dovolenou určenou pro překonání faktu smrti partnera (čl. L3142-1 Code du travail). Výhody lze nalézt rovněž

¹⁶⁹ Manželství stejnopohlavních párů ve Francouzské republice bylo umožněno až zákonem č. 2013-404 ze dne 17. května 2013

¹⁷⁰ BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012, s. 278

¹⁷¹ DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Se pacser*. In: service-public.fr [online]. 29. 11. 2021 [cit. dne 2021-3-8]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1618>

v oblasti daňové – partneri podléhají, stejně jako páry manželské, společnému zdanění u daně z příjmů, což může přinést úsporu ve výši daně.¹⁷²

Kromě PACS je zákonem zmiňováno rovněž partnerství (neboli „*concubinage*“), které definuje jako faktický svazek spočívající ve společném životě dvou osob, které spolu žijí jako pár (čl. 515-8 Code civil). Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o svazek faktický, může ho kterýkoliv z partnerů kdykoliv ukončit.¹⁷³

3.9.2 Zrušení občanské smlouvy o společenství

PACS se ruší smrtí jednoho z partnerů či uzavřením manželství jedním z partnerů nebo mezi dotčenými partnery, a to ke dni dané události (čl. 515-7 Code civil). Je důležité zdůraznit, že byť se může PACS v některých ohledech obsahově podobat statusovému svazku, stále se jedná pouze o závazek ze smlouvy, takže např. uzavřením manželství PACS ex lege zaniká.

Další možností, jak lze PACS zrušit, je buď společné, či jednostranné prohlášení partnerů (čl. 515-7 Code civil). V tomto případě partneri, potažmo partner, požádají matrikáře či notáře, který provedl zápis smlouvy, aby smlouvu zrušil. Zrušení PACS je vůči partnerům účinné zápisem. Co se týče vypořádání práv a povinností vycházejících z PACS, předpokládá se, že se o vypořádání partneri dohodnou. Až v případě, že nejsou schopni dohodu nalézt, rozhodne o vypořádání soud (čl. 515-7 Code civil).

¹⁷² *Impôts et PACS: Les avantages fiscaux procurés par le PACS*. In: mypacs.fr [online]. [cit. dne 2022-6-6]. Dostupné z: <https://www.mypacs.fr/pacs/avantages/pacs-impots>

¹⁷³ COURBE, P., JAULT-SESEKE, F. *Droit Civil. Les personnes, la famille, les incapacités*. Paris: Éditions Dalloz, 2012, s. 131

4 Komparace české a francouzské právní úpravy rozvodu manželství

4.1 Obecné poznámky ke komparaci

Na území obou komparovaných zemí měla v historii na manželství zásadní vliv církve. Manželství bylo – jakožto svátost – nerozlučitelné. Postupem času převzal funkci církve svými zákony stát. Francie pracuje již od počátku devatenáctého století s komplexní právní úpravou manželství a jeho rozvodu v Code Civil. Na území České republiky byl soubor právních norem upravujících manželství obsažen nejprve v Obecném zákoníku občanském, stejně jako je tomu u nás dnes, ale v letech 1964 až 2013 byl obsažen ve zvláštním zákoně, zatímco v civilním kodexu (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) bylo obsaženo pouze manželské majetkové právo. Vyčlenění právní úpravy manželství do zvláštního zákona bylo projevem snahy upravit občanské právo dle příkladu Sovětského svazu.¹⁷⁴ V současnosti obě země zařazují všechno rodinné právo, včetně rozvodu manželství, obsažen v kodexu civilního práva.

Manželství v České republice může zaniknout ze tří důvodů. Těmito důvody jsou smrt manžela (ust. § 71 odst. 2 OZ), rozvod manželství (ust. § 755 odst. 1 OZ) a změna pohlaví manžela (ust. § 29 odst. 2 OZ). S ohledem na skutečnost, že Code civil umožňuje uzavřít manželství rovněž osobám stejného pohlaví, není ve Francouzské republice změna pohlaví právním důvodem zániku manželství. S ohledem na probíhající diskusi v České republice je vhodné upozornit na to, že by mohlo dojít ke zpřístupnění nejen názvu „manželství“, ale i celému institutu manželství a jeho právní úpravě rovněž stejnopohlavním párům, takže změnou pohlaví by manželství nezanikalo.

Code civil umožňuje separaci manželů. V případě separace manželů manželství dále trvá, avšak manželé nemusí plnit zákonnou povinnost společného soužití a zaniká také společné jmění manželů. I když se separace manželů jeví jako vhodný institut, který umožňuje manželům přemýšlet o dalším trvání manželství, ve Francouzské republice téměř využívaný není, jak již bylo zmíněno výše. Byť OZ na rozdíl od Code civil institut separace manželů nezná, manželům nic nebrání, aby manželské soužití zrušili fakticky. Takové jednání však bude účinné pouze mezi manželi a vůči třetím osobám budou manželé vystupovat právě jako manželé, společné jmění manželů zůstává rovněž zachováno. Skutečnost, že manželé

¹⁷⁴ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. s. 7–8

manželské soužití fakticky zruší, má význam při zjišťování existence kvalifikovaného rozvratu manželství.

4.2 Typy rozvodu manželství

OZ rozeznává dva typy rozvodu manželství, a to rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství, laicky¹⁷⁵ se mluví o rozvodu tzv. „sporném“ a tzv. „nesporném“. Bez ohledu na tento rozdíl, manželství lze rozvést pouze z jediného rozvodového důvodu. Tímto důvodem je kvalifikovaný rozvrat manželství. Zásadně soud existenci rozvratu manželství a jeho příčiny zkoumá vždy, pouze v případě tzv. „nesporného“ rozvodu posuzuje pouze pravdivost tvrzení manželů týkající se existence kvalifikovaného rozvratu.

Code civil naproti tomu rozlišuje čtyři „typy“ rozvodu manželství. Manželství může být rozvedeno buď v případě oboustranného souhlasu, nebo v případě, kdy manželé vyjádří shodu, pokud jde o existenci rozvratu manželství, tj. rozvod, resp. rozvrat akceptovaný, dále v případě nenapravitelného rozvratu manželství a konečně z důvodu zavinění rozvratu manželství. Poslední tři zmíněné „typy“ rozvodu lze hodnotit jako tzv. „sporné“ rozvody. Byť zná OZ pouze jeden typ tzv. „sporného“ rozvodu manželství, přihlíží soud k zavinění rozvratu manželství v případě aplikace tzv. „protitvrdoštní“ klauzule nebo při stanovení tzv. „sankčního“ výživného (ust. § 755 odst. 2 písm. b) a § 762 odst. 2 OZ)

4.2.1 Tzv. „nesporný“ rozvod

Francouzský rozvod po vzájemné dohodě manželů má mnoho společného s českým rozvodem bez zjišťování příčin rozvratu manželství. OZ i Code civil předpokládá, že se manželé kromě shodné vůle k rozvodu shodnou rovněž na uspořádání veškerých právních poměrů po rozvodu manželství (ust. § 757 OZ a čl. 229-3 Code civil). OZ kromě toho vyžaduje splnění stanovených podmínek – trvání manželství po dobu nejméně jednoho roku a skutečnost, že manželé spolu manželsky nežijí po dobu nejméně šesti měsíců před podáním návrhu na rozvod manželství (ust. § 757 odst. 1 písm. c) OZ). Code civil žádnou lhůtu, po kterou musí manželství a zrušení manželského soužití trvat, nestanoví.

Dalším rozdílem mezi českou a francouzskou právní úpravou tzv. „nesporného“ rozvodu manželství je obligatorní, resp. fakultativní zastoupení manželů advokátem. Zatímco OZ ponechává na uvážení manželů, zda je pro ně zastoupení advokátem při rozvodovém či

¹⁷⁵ Resp. také v advokátní praxi

souvisejícím řízení vhodné, resp. možné (ať už z ekonomického, psychického či jiného hlediska), Code civil právní zastoupení výslovně vyžaduje. V případě rozvodu manželství před notářem je dokonce nutné, aby měl každý z manželů svého advokáta (čl. 229-1 Code civil), v případě soudního rozvodu manželství mohou být oba manželé zastoupeni pouze jedním, společným advokátem (čl. 250 Code civil).

Obligaturní právní zastoupení při rozvodu manželství se na jednu stranu jeví jako institut velmi vhodný. Pomoc zkušených advokátů může napomoci ke kvalitnímu zpracování dohod upravujících právní poměry manželů po rozvodu manželství. Advokáti mohou do jisté míry působit jako mediátoři a mohou pomoci manželům nalézt cestu ke společné komunikaci. Na druhou stranu může být však obligaturní právní zastoupení nákladnou položkou v celém procesu rozvodu manželství, což by u určité sociální vrstvy společnosti mohlo možnost rozvodu manželství zcela vyloučit. Pokud by bylo v České republice vyžadováno obligaturní právní zastoupení při rozvodu manželství, museli bychom zřejmě vzít v úvahu rovněž nějakou formu sociální kompenzace nákladů, resp. osvobození od nákladů řízení.

4.3 Ochrana slabšího člena rodiny při rozvodu manželství

Česká i francouzská právní úprava se při rozvodu manželství snaží chránit slabší osoby, ať se jedná o jednoho z manželů, anebo o nezletilé dítě, přičemž je třeba zdůraznit, že ani jedna právní úprava slabší postavení neváže především ke slabosti ekonomické. Obecná ochrana obou zmíněných skupin je v OZ zajišťována tzv. „protitvrdostní“ klauzulí, která v případě rozporu se zájmem nezletilého dítěte nebo rozporu se zájmem jednoho z manželů, za splnění dalších zákonem stanovených podmínek, vylučuje rozvod manželství (ust. § 755 odst. 2 OZ).

Code civil nezakotvuje obecnou tzv. „protitvrdostní“ klauzuli, která by vylučovala rozvod jako takový. O ochraně slabšího manžela lze mluvit v souvislosti s rozvodem po vzájemném souhlasu manželů, a to při řízení před notářem (čl. 229-2 Code civil). Toto ustanovení vylučuje rozvod manželství bez účasti soudu v případě, kdy je jeden z manželů poručencem či opatrovancem. Ustanovení pamatuje rovněž na nezletilé dítě. Manželé se nemohou rozvést před notářem, využije-li dítě svého práva být slyšeno před soudem.

Oba právní řády se tedy nějakým způsobem snaží chránit osoby ve slabším postavení, ať už se jedná o jednoho z manželů, nebo o nezletilé dítě. Česká právní úprava by mohla být považována za přísnější, neboť v případě naplnění podmínek pro aplikaci tzv. „protitvrdostní“ klauzule vylučuje OZ rozvod manželství vůbec. To však platí jen v případě existence rozporu

rozvodu se zájmem nezletilého dítěte. V případě rozporu se zájmem manžela lze manželství rozvést, nežijí-li manželé spolu alespoň po dobu tří let (ust. § 755 odst. 2 písm. b) OZ). Code civil vylučuje pouze užití určitého typu rozvodu manželství. Manželé se stále mohou na následcích rozvodu manželství dohodnout, ale k tzv. „nespornému“ rozvodu manželství může dojít jen před soudem, nikoliv před notářem.

4.4 Rozvod manželství před notářem

Již počáteční krok při rozvodu manželství se částečně liší, tj. pro podání návrhu na rozvod manželství francouzská právní úprava vyžaduje procesní zastoupení advokátem. Jako nejvýznamnější rozdíl v právních úpravách shledává autorka možnost rozvodu manželství ve Francouzské republice před notářem, tedy bez účasti soudu. Do konce roku 2016 bylo nezávisle na tom, o jaký typ rozvodu manželství se jednalo, možné rozvést manželství ve Francouzské republice, stejně jako v České republice, pouze před soudem. Nyní je však při rozvodu manželství po vzájemné dohodě manželů, který je obdobou rozvodu tzv. „nesporného“, možné za účasti advokátů každého z manželů manželství rozvést rovněž před notářem. Ve Francouzské republice tedy soud není výlučnou institucí oprávněnou k rozvodu manželství. Řízení před soudem a řízení před notářem jsou však diametrálně odlišná. Zatímco soud manželství rozvádí svým rozhodnutím, notář o ničem nerozhoduje, pouze zkontroluje zákonné náležitosti rozvodové dohody a ve formě notářské listiny dohodu zaregistruje.

Mezi významné přednosti rozvodu manželství před notářem lze řadit např. rychlost celého řízení i nižší nákladnost oproti rozvodu manželství před soudem.¹⁷⁶ Na druhou stranu je rovněž upozorňováno na nevýhody tohoto typu rozvodu. Mezi nevýhody můžeme řadit, již výše zmíněnou, sníženou ochranu dítěte, ale také např. nekvalitně zpracované dohody upravující právní poměry mezi manžely po rozvodu manželství a z nich následně vznikající spory.¹⁷⁷ Dle průzkumu Conseil National des Barreaux je však 87 % dotazovaných rozvádějících se párů se zavedením možnosti rozvodu před notářem spokojeno. Jako výhoda byla dotazovanými uváděna kratší doba celého řízení. Zároveň dotazovaní uvedli, že při absenci formálnosti řízení před soudem nevnímali celou situaci tak tíživě, jako by tomu bylo

¹⁷⁶ *5 raisons de divorcer sans juge*. In: alexia.fr [online]. 5. 1. 2018 [cit. dne 2022-2-26]. Dostupné z: <https://www.alexia.fr/fiche/8561/raisons-divorce-sans-juge.htm>

¹⁷⁷ BAUER, M. *Le divorce amiable sans juge: un divorce qui ne tient pas ses promesses*. In: village-justice.com fr [online]. 9. 5. 2019 [cit. dne 2022-2-26]. Dostupné z: <https://www.village-justice.com/articles/divorce-amiable-sans-juge-divorce-qui-tient-pas-ses-promesses,31450.html>

právě v řízení před soudem.¹⁷⁸ Dle Ministerstva spravedlnosti Francouzské republiky klesl díky možnosti rozvodu manželství před notářem signifikantně počet podaných žádostí o rozvod soudu. Již jeden rok po účinnosti novely zavádějící možnost rozvodu manželství před notářem byla dle informací Ministerstva spravedlnosti většina rozvodů po vzájemné dohodě manželů vedena notáři a nikoliv soudy.¹⁷⁹

4.4.1 Možnost rozvodu před notářem v České republice

V současné době je v České republice výlučnou institucí oprávněnou rozvést manželství soud. Již nějakou dobu probíhá (v určitých vlnách) diskuse o tom, zda by nebylo vhodné v České republice rozvod bez účasti soudu zavést. Dle názoru prezidenta Notářské komory České republiky, Mgr. Radima Neubauera, je částečné přenesení této agendy na notáře považováno za vhodné. Výhodami rozvodu před notářem jsou dle jeho názoru zejména urychlení řízení¹⁸⁰, snížení psychického dopadu vzniklé situace, ale z druhé strany i odlehčení agendy českých soudů.¹⁸¹ Z jeho hlediska by došlo ke zrychlení řízení o rozvod manželství a celý proces by mohl zabrat zhruba měsíc.¹⁸² V současné době Ministerstvo spravedlnosti diskusi o možnosti rozvodu manželství před notářem obnovilo. Ministerstvem navrhované změny však nebyly odbornou veřejností podpořeny.¹⁸³

¹⁷⁸ FLOCH, A. *Loi. Divorce: sans juge pour plus de rapidité*. In: institut-ulpien.com [online]. 28. 1. 2019 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <http://institut-ulpien.com/loi-divorce-sans-juge-pour-plus-de-rapidite/>

¹⁷⁹ MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Quel bilan, 1 an après la réforme?* In: justice.gouv.fr [online]. 28. 2. 2018 [cit. dne 2022-3-5]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/divorce-par-consentement-mutuel-sans-juge-31342.html>

¹⁸⁰ V současné době však prezident Notářské komory České republiky uvádí, že jsou notáři přetížení zejména pozůstalostními řízeními v souvislosti s pandemickou krizí. KRÍŽOVÁ, I. *Na dědictví si počkáte až půl roku. Notáři jsou zahlceni kvůli úmrtím na covid i uprchlíkům z Ukrajiny*. In: lidovky.cz [online]. 18. 5. 2022 [cit. dne 2022-7-1]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/dedictvi-skluz-notar-zpozdeni-covid-koronavirus-uprchlici-ukrajina.A220517_092219_in_domov_lros

¹⁸¹ NEUBAER, R. *Budou se Češi také rozvádět u notáře?* In: nkr.cz [online]. 3. 9. 2018 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/vasi-notari/detail/239_531-budou-se-cesi-take-rozvadet-u-notare

¹⁸² KOLÁŘOVÁ, K. *Rozvod i u notáře? Většina Čechů je pro hlavně kvůli rychlosti a snadnosti procesu*. In: lidovky.cz [online]. 16. 1. 2019 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/rozvod-i-u-notare-vetsina-cechu-je-pro-hlavne-kvuli-rychlosti-a-snadnosti-procesu.A190115_222742_in_noviny_ele

¹⁸³ *Expertí na rodinné právo nepodpořili rozvody manželství veřejnou listinou*. In: advokatnidenik.cz [online]. 29. 6. 2022 [cit. dne 2022-7-1]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/06/29/experti-na-rodinne-pravo-nepodporili-rozvody-manzelstvi-verejnou-listinou/>

Přestože lze v případě rozvodu před notářem spatřovat zejména jeho výhody a nic by tedy nemělo bránit zavedení tohoto institutu v českém právním prostředí, je nutno zmínit rovněž oponentní názory. Unie rodinných advokátů (dále jen „Unie“) ve svém stanovisku č. 6/2019 uvádí, že zavedení rozvodu manželství před notářem v České republice není nutné. Současná úprava je dle názoru Unie dostačující, zavedení možnosti rozvodu před notářem by znamenalo oslabení instituce manželství. Notáři navíc v současné době agendu rozvodů neřeší a zároveň by předmětná agenda byla odebrána advokátům, kteří se v současné době rozvody zabývají a mají tedy v této oblasti mnohaleté zkušenosti. To by se mohlo např. dotknout i kvality hájení zájmu nezletilého dítěte při rozvodu manželství, které by dle návrhu zákona neměly být notářem slyšeny, což mělo být nahrazeno čestným prohlášením rodičů.¹⁸⁴ Negativně se k návrhu zákona, který měl do českého právního prostoru zavést možnost rozvodu manželství před notářem, vyjádřilo i představenstvo České advokátní komory (dále jen „ČAK“). Dle názoru představenstva ČAK byla navrhovaná úprava zcela nevhodná, neboť nezohledňovala zájmy dítěte. Notář by totiž pouze vyhotovil rozvodové dohody ve formě notářského zápisu a k nejlepšímu zájmu dítěte by se vůbec nevyjadřoval.¹⁸⁵

Jak již bylo zmíněno výše, francouzská právní úprava vylučuje rozvod manželství před notářem, pokud se nezletilé dítě rozhodne využít svého práva být slyšeno před soudem (čl. 229-2 bod 1 Code civil). Soud rovněž může na základě žádosti rodiče či „*ministère public*“ poměry dítěte upravit tak, aby odpovídaly jeho zájmu. V České republice v minulosti navrhované nahrazení participačního práva dítěte pouhým čestným prohlášením rodičů je nutno považovat za naprosto nedostačující. Byť dítě není účastníkem řízení o rozvod manželství rodičů, je tímto řízením rozhodováno o jeho záležitostech a dítě má právo být před soudem slyšeno.¹⁸⁶ Právo dítěte být slyšeno by při rozvodu před notářem bylo zcela

¹⁸⁴ Stanovisko Unie rodinných advokátů, z. s., č. 6/2019 k problematice zvané „rozvody u notáře“. In: uracr.cz [online]. 15. 12. 2021 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <https://www.uracr.cz/cs/stanoviska>

¹⁸⁵ Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: cak.cz [online]. [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/pripominky-cak-k-novele-obcanskeho-zakoniku---tzv--rozvody-u-notaru.pdf>

¹⁸⁶ K tomu např. nález Ústavního soudu ze dne 2. 8. 2010, sp. zn. III.ÚS 3007/09: „Právo dítěte být slyšeno v každém řízení, v němž se rozhoduje o jeho záležitostech, zakotvené výslovně v čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, jakož i v § 31 odst. 3 zákona o rodině a § 100 odst. 4 o. s. ř. poskytuje dítěti možnost, aby se tak stalo v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buďto přímo, nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství; jinými slovy, zaručuje dítěti právo, aby mohlo v řízení

potlačeno. S ohledem na skutečnost, že notáři v současné době v České republice péči o dítě a otázky s ní spojené neřeší, nebyl by v případě rozvodu před notářem nikdo, kdo by zájem dítěte chránil. I pokud by se rodiče na úpravě poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu manželství dohodli a dítě by s touto úpravou souhlasilo, problém by mohl nastat při následné změně poměrů. S přibývajícím věkem se mohou potřeby dítěte měnit a je proto nutné, aby byly poměry nezletilého dítěte upraveny právě s ohledem na tyto potřeby. Pokud by rodiče nebyli schopni dohody, musel by soud rozhodovat o poměrech nezletilého dítěte, aniž by znal všechny okolnosti rozvodu manželství a předešlých poměrů dítěte, resp. všechny tyto skutečnosti by musel soud zpětně zjišťovat. Z tohoto hlediska se rozvod manželství před notářem jeví jako zcela nevhodný.

Ve veřejném prostoru již v minulosti rezonovala politická diskuse příklánějící se k zavedení rozvodu manželství před notářem, a to v roce 2018. Dle vyjádření tehdejšího mluvčího Ministerstva spravedlnosti nebylo zavedení tohoto institutu zvažováno. Přesto je zajímavým faktem, že shoda na prospěšnosti rozvodu před notářem panovala napříč politickým spektrem; „*Soudy by tak měly více času na složité rozvody a celkově by to mohlo vést ke zkrácení délky rozvodového řízení,*“ uvádí Jiří Pospíšil, politik a poslanec.

*"Je to nebyrokratická a pravděpodobně levnější a vlastně i emocionálně citlivější metoda a postup. Je to dobrý podnět pro naše rodinné právo," dodává ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová.*¹⁸⁷

K možnosti rozvodu před notářem se staví pozitivně i česká společnost jako celek. Společnost STEM/MARK provedla v České republice v roce 2018 průzkum, ze kterého vyplývá, že Češi „*přesun tzv. nesporných rozvodů ze soudních budov k notářům uvítali. A to zejména ti, kteří již rozvodové soudní stání absolvovali.*“¹⁸⁸ Otázkou ovšem zůstává, zda si společnost uvědomuje náročnost rozvodového řízení a otázek s rozvodem souvisejícím. Jak již bylo zmíněno, návrh novely zákona nepočítal se zapojením orgánu SPOD, což by nezbytně vedlo k nedostatečné ochraně oprávněných zájmů dítěte.

projevit své stanovisko k otázkám, jež se ho bezprostředně dotýkají, a umožňuje mu (byť jen do určité míry) vyrovnat nerovné postavení ve vztahu k rodičům, případně koliznímu opatrovníkovi.“

¹⁸⁷ *Rozvody by mohli řešit notáři, manželé by nemuseli k soudu.* In: tn.nova.cz [online]. 27. 7. 2018 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/374500-rozvody-by-mohli-resit-notari-manzele-by-nemuseli-k-soudu>

¹⁸⁸ NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Češi by se u notáře rozvádět chtěli, ale chybí legislativa.* In: epravo.cz [online]. 3. 8. 2018 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/cesi-by-se-u-notare-rozvadet-chteli-ale-chybi-legislativa-108005.html>

4.5 Následky rozvodu manželství

V zásadě lze tvrdit, že následky rozvodu manželství upravují OZ i Code civil obdobně. Code civil upravuje následky manželství podrobněji, což vyplývá i z toho, co bylo uvedeno v předchozích kapitolách. Po rozvodu manželství se manželům dle obou právních řádů mění statusové postavení, stávají se rozvedenými a mohou znovu uzavřít manželství, resp. registrované partnerství.

4.5.1 Příjmení rozvedeného manžela

Rozdíl ve zkoumaných právních úpravách lze nalézt u změny příjmení rozvedených manželů. OZ změnu příjmení po rozvodu rozumí jako právo volby manžela: rozvedenému manželovi, který při sňatku přijal příjmení druhého manžela, je ponechána volba, zda si ponechá příjmení manžela, či zda využije právo oznámit matričnímu úřadu, že přijímá zpět své příjmení v podobě před uzavřením manželství (ust. § 759 OZ).

Francouzská právní úprava však se změnou příjmení při rozvodu manželství pracuje právě naopak. Rozvodem manželství ztrácí manžel, který při sňatku přijal příjmení svého manžela, právo toto příjmení užívat. Nicméně z důležitých důvodů a na základě žádosti, anebo se souhlasem druhého manžela lze manželovi přiznat právo užívat příjmení druhého manžela i po rozvodu manželství.

Vzhledem ke skutečnosti, že OZ a Code civil pracuje se změnou příjmení po rozvodu manželství právě opačným způsobem, nelze s jistotou konstatovat, která právní úprava je vhodnější. Francouzská právní úprava do jisté míry chrání jméno manžela, který „poskytl“ své příjmení druhému manželovi. Při užití příjmení např. v obchodních stycích¹⁸⁹, kdy příjmení může působit jako záruka kvality, se jeví česká právní úprava jako vhodnější. Po rozvodu manželství totiž nemusí být vedeno další řízení, které by manželovi umožňovalo příjmení dál užívat, bývalý manžel může dál pokračovat v obchodních stycích, aniž by musel vysvětlovat důvody změny příjmení. U nás si ženy zásadně nechávají manželovo příjmení v případě, že se dítě jmenuje stejně jako manžel – otec.

4.5.2 Peněžité plnění po rozvodu manželství

Code civil na rozdíl od OZ neupravuje výživné pro rozvedeného manžela. Funkci výživného v Code civil do jisté míry plní kompenzační příspěvek. Kompenzační příspěvek i

¹⁸⁹ Nemusí se jednat pouze o využití příjmení v obchodních stycích, „zavedené“ příjmení si budou chtít nejspíše nechat rovněž herci, resp. herečky či spisovatelé.

výživné pro rozvedeného manžela mohou být soudem stanoveny v případě, kdy by se rozvedený manžel bez svého zavinění ocitl v důsledku rozvodu v podstatně horší životní situaci. Jak již bylo zmíněno výše, v obou případech se bude nejčastěji nejspíše jednat o situace, kdy jeden z manželů osobně pečoval o chod domácnosti a o děti, zatímco druhý manžel zajišťoval pro rodinu peníze.

Významným rozdílem mezi oběma právními úpravami je způsob plnění. Zatímco OZ pracuje s výživným pro rozvedeného manžela jako s opakující se dávkou¹⁹⁰¹⁹¹, Code civil zakotvuje institut kompenzačního příspěvku, který může mít vícero forem, přičemž stanovení konkrétního způsobu plnění je ponecháno na úvaze soudu (čl. 274 Code civil). V zásadě můžeme uzavřít, že Code civil umožňuje právní poměry manželů upravit flexibilněji.

4.5.3 Bydlení po rozvodu manželství

Code civil rozlišuje, zda je právo k bytu či domu, kde manželé společně žijí, závazkové či věcné a zda mají manželé k bytu či domu společné právo či nikoliv. V případě věcného práva společného se vypořádání bydlení řídí dle majetkového režimu manželů. Pokud má věcné právo k bytu či domu pouze jeden z manželů, může soud druhému manželovi s ohledem na okolnosti zřídit nucený nájem (čl. 285-1 Code civil). V případě závazkového práva, nejčastěji se bude jednat o nájem bytu, jsou, jak již bylo zmíněno, oba manželé nájemci, byť by nájemní smlouvu uzavřel jen jeden manžel, a to i před uzavřením manželství (čl. 1751 Code civil). Při rozvodu manželství, resp. separaci, je poté nájemní právo přiznáno jednomu z manželů s ohledem na konkrétní okolnosti (např. péče o nezletilé dítě nebo zdravotní stav). Druhému z manželů může být přiznána náhrada.

¹⁹⁰ V zásadě je však vyživovací povinnost širší: „*Vyživovací povinnosti dlužníka (povinného) tak odpovídá právo (pohledávka) na plnění v podobě výživného, jež svědčí druhé straně závazku, věřiteli (oprávněnému). Sama vyživovací povinnost, vyplývající ze závazku, představuje dlužníkovu povinnost něco dát (např. peníze formou opakovaných dávek) nebo něco konat (např. určitým způsobem zaopatřovat) anebo i něco strpět (např. bydlení studujícího dítěte) či něčeho se zdržet (kupř. velkých vydání za dovolenou nebo luxusní vůz apod. na úkor dítěte). Jedná se o zvláštní druh plnění ve smyslu soukromého práva.*“ KRÁLÍČKOVÁ, Z., KYSELOVSKÁ, T. § 910 [Vzájemná vyživovací povinnost mezi předky a potomky]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020, s. 958–978

¹⁹¹ Manželé si mohou ujednat, že bude výživné nahrazeno jednorázovým plněním – odbytným (ust. § 761 odst. 1 OZ).

OZ upravuje bydlení po rozvodu manželství obdobně. Ke dni uzavření manželství vzniká společné nájemní právo, nedohodnou-li se manželé jinak (ust. § 745 OZ). Při rozvodu manželství však OZ nerozlišuje, zda má právo k bytu či domu věcnou či závazkovou povahu, ale bere v potaz pouze skutečnost, zda mají manželé k bytu či domu stejné, resp. společné, právo či nikoliv. Pokud stejné či společné právo existuje, zruší soud na návrh jednoho manžela dosavadní právo bydlení s ohledem na okolnosti daného případu. Může být rovněž přiznána náhrada za ztrátu práva. V případě, že manželé nemají k bytu či domu společné právo, může soud rozhodnout o povinnosti manžela se slabším právem se vystěhovat. I česká právní úprava však umožňuje soudu, aby s ohledem na okolnosti daného případu umožnil manželovi se slabším právem v bytě či domě zůstat. V České republice může soud založit manželovi právo odpovídající věcnému břemenu bydlení (ust. § 769 a 767 odst. 2 OZ).

Jedná se o právní úpravy velmi podobné. Code civil i OZ umožňují ochranu manžela, který by po rozvodu manželství ztratil právo k bydlení a jeho pozice by byla oslabena, resp. byly by dotčeny i nezletilé děti, které byly manželovi svěřeny do péče. Ani tato ochrana však není vždy na místě, neboť zřízením věcného břemena bydlení či nuceného nájmu jsou omezována práva druhého manžela. Proto obsahuje jak Code civil, tak OZ pro přiznání ochrany korektivy. Těmi jsou časová omezení práva, která se váží k okamžiku nabytí schopnosti dítěte se samo živit (ust. § 767 odst. 2 OZ) nebo nabytí zletilosti (čl. 285-1 Code civil).

4.6 Registrované partnerství a PACS

Registrované partnerství a PACS jsou svou podstatou diametrálně odlišnými instituty. Zatímco registrované partnerství je statusovým svazkem, PACS je pojímáno jako společenská smlouva. Rozdílné podstatě odpovídá např. i rozdílný způsob zániku. Registrované partnerství je možné zrušit za života partnerů pouze rozhodnutím soudu (ust. § 14 zákona o registrovaném partnerství). Jak již bylo zmíněno, jedná se o statusový svazek, a proto není možné, aby partner za trvání registrovaného partnerství uzavřel manželství. Naproti tomu francouzská úprava pojímá institut PACS jako společenskou smlouvu, nejedná se o statusový svazek a uzavřením manželství PACS ex lege zaniká (čl. 515–7 Code civil).

Účelem, kterým je především vzájemná pomoc mezi partnery, resp. osobami, které uzavřely PACS, a alespoň základní úprava společného soužití, se však jedná o instituty velmi podobné.

Jedním z rozdílů mezi českou a francouzskou právní úpravou je i skutečnost, že registrované partnerství je možné uzavřít pouze mezi osobami stejného pohlaví (ust. § 1 odst. 1 zákona o registrovaném partnerství), ve Francouzské republice je možné jak PACS, tak manželství uzavřít bez ohledu na pohlaví (čl. 143 a 515-1 Code civil).

Vzhledem k tomu, že v České republice není umožněno stejnopohlavním párům uzavřít manželství a jedinou možností, jak právně stvrdit své soužití je uzavřít registrované partnerství, pokládá autorka úpravu institutu registrovaného partnerství jakožto statusového svazku za vhodnou.

Závěr

Diplomová práce „*Rozvod v české a francouzské právní úpravě*“ se věnuje analýze a komparaci institutu rozvodu manželství v České a Francouzské republice. Hlavním cílem této práce je posouzení shod, podobností i odlišností v obou právních úpravách a zvážení možnosti převzít některé instituty a postupy aktuálně využívané ve Francouzské republice do českého právního prostředí.

Zrušení manželství za života manželů je vyvíjejícím se institutem, který prošel stejně bouřlivou evolucí jako společnost sama. Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, došlo za posledních sto let k významnému posunu vnímání rodiny a jednotlivce. Předmětem práce není posouzení těchto sociologických změn, nicméně ani právo není vědou izolovanou a musí na změny ve společnosti reagovat. Stejně jako je nemyslitelné, že by se dnešní rodinné právo řídilo zásadami formulovanými výhradně kanonickým právem, je velmi nepravděpodobné, že současné právní úpravy budou moderní a akceptovatelné za dvě stě let.

Je nesporným faktem, že rozvod manželství je jedním z nejzásadnějších institutů rodinného práva. Pokud dojde k rozvodu manželství, je již možnost udržení jakéhokoliv funkčního vztahu minimální, nebo spíše vyloučená. Rozvodové řízení nemůže mít ambici opravit vztahy v rodině. Determinanty sociálních dovedností jednotlivých členů rodiny, potažmo účastníků rozvodového řízení, procházejí sice vývojem, ale jejich základy jsou většinou dány již od dětství. Je tedy otázkou, zda rodina a společnost využívá všech dostupných kognitivních funkcí směřujících k výchově jedince, který je schopen vytvářet v dospělosti stabilní sociální vazby nejen v rodině, ale ve společnosti všeobecně. V tomto prostoru má společnost nesporný prostor pro zlepšení, který nelze přenést do soudní síně takřkajíc v posledním okamžiku trvání manželství.

Oba právní řády obsahují podobnou úpravu rozvodu manželství. Francouzskou právní úpravu je v jistých ohledech možno považovat za liberálnější, resp. pokrokovější a flexibilnější k potřebám jednotlivých rozvádějících se párů. Code civil nevyklučuje rozvod manželství obecnou, tzv. „protitvrdoštní“ klauzulí. V určitých případech je manželům pouze znemožněno, aby bylo manželství rozvedeno před notářem.

Prvkem flexibility právní úpravy je rovněž možnost rozvodu manželství před notářem. Možnost rozvést manželství před notářem umožňuje manželům v mnoha případech rychlejší, levnější a celkově jednodušší rozvod manželství. Přinejmenším na rozvádějící se manžele nedoléhá „tíha“ soudní síně. Na celé manželství a tím spíše na jeho rozvod totiž nelze pohlížet

pouze jako na právní institut. S rozvodem manželství jsou téměř bezvýjimečně spojeny emoce, rozvod manželství může zúčastněné osoby mnohdy ovlivnit na celý život.

Francouzská společnost vnímá možnost rozvodu manželství před notářem spíše pozitivně. To potvrzují data francouzského ministerstva spravedlnosti, ze kterých vyplývá, že tzv. „nesporné“ rozvody manželství byly po zavedení zmíněné možnosti prováděny ve většině případů před notářem. Francouzská právní úprava rozvodu před notářem je kvalitním způsobem zrušení manželství za života obou manželů zejména proto, že je neaplikovatelná v případě, kdy s rozvodem manželství nezletilé dítě nesouhlasí, resp. využije svého zákonného práva být slyšen před soudem. Oba manželé musí být navíc zastoupeni svým advokátem, přičemž tito advokáti mají při sepisu dohody upravující následky rozvodu manželství klást důraz na zájem dítěte. Rozvod manželství před notářem není institut evropským právním řádům zcela neznámý, notářský rozvod je již běžným v dalších zemích EU, jako je Španělsko či Řecko.

Byť by dle průzkumů z roku 2018 v České republice společnost zjednodušení rozvodu manželství spíše uvítala, je nezbytně nutné zdůraznit nutnost zohlednění zájmu dítěte a způsobu, jakým bude tento zájem hájen. V minulosti navrhované řešení, kdy by zjišťování názoru dítěte nahradilo pouhé čestné prohlášení rodičů, je zcela nepostačující. Dítě si vždy zaslouží zvýšenou míru ochrany, která bezvýjimečně vyžaduje účast orgánu pečujícího o děti a mládež (v České republice – orgánu SPOD) a posouzení všech rozhodných kautel ve prospěch dítěte orgánem veřejné moci, totiž soudem. Ne všichni manželé, resp. rodiče, totiž při rozvodu manželství uvažují racionálně, při vypjaté situaci se mohou nechat strhnout emocemi.

Jak již bylo zmíněno výše, v současné době jsou notáři v České republice spíše přetížení. Toto přetížení je však možné spojit s pandemickou krizí a do budoucna lze očekávat, že se situace ustálí a vrátí k původnímu stavu.

Dle názoru autorky by se v České republice mělo zvážit zakotvení obdoby právní úpravy rozvodu manželství před notářem. Při zvažování zakotvení této právní úpravy je však nezbytně nutné, aby byla zajištěna řádná ochrana zájmů nezletilého dítěte, přičemž zůstává otázkou, zda je zajištění ochrany nezletilého dítěte při rozvodu manželství bez přítomnosti soudu, resp. orgánu SPOD dobře možné.

Seznam zkratek

Cit. – citováno

Čl. – článek

Např. – například

Orgán SPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanská zákoník

PACS – une pacte civile de solidarité

Resp. – respektive

Tj. – to jest

Tzv. – takzvaně

Unie – Unie rodinných advokátů

Ust. – ustanovení

Zákon o mediaci – zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci

Zákon o registrovaném partnerství – zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zv. – zvaný

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BÉNABENT, A. *Droit de la famille*. 2e édition. Paris: Éditions Montchrestien, 2012. ISBN 978-2-7076-1766-8.

COURBE, P., JAULT-SESEKE, F. *Droit Civil. Les personnes, la famille, les incapacités*. Paris: Éditions Dalloz, 2012. ISBN 978-2-247-10936-4.

DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-458-2.

DVOŘÁK, J., et al. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HOLÁ, L., WESTPHALOVÁ, L., KOVÁČOVÁ, A., SPÁČIL, O. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-015-4.

HRDINA, I., A. *Dokumenty Tridentského koncilu*. Praha, 2015.

HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4.

KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962.

KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8.

MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.

MECNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-5

MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018, Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8.

MURRAT, P. *Droit de la Famille*. Paris: Éditions Dalloz, 2016. ISBN 978-2-247-15277-3.

PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., ŠÍMA, A. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7.

RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2.

RENAUT, M. H. *Histoire du droit de la famille*. 2e édition. Paris: Ellipses Édition Marketing S. A., 2012. ISBN 978-2-7298-75411

ROGALEWICZOVÁ, R. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo : systém a instituce*. 2. upravené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7380-566-1.

SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-788-0.

ŠMÍD, O., ŠÍNOVÁ, R., a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3.

VESELÁ, R. *Vybrané historické zdroje současného rodinného práva*. Ostrava: Key Publishing, 2013. ISBN 978-80-7418-189-4.

ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3.

2. Seznam použitých odborných článků

ČAMDŽIČOVÁ, S. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 2, s. 243-261. ISSN 1210-9126. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>.

HRDINA, I. A. Tridentický dekret Tametsi. [online]. *REVUE 11 3/1998*. In: spcp.prf.cuni.cz [online]. 1998 [cit. dne 2022-4-11]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/11/tri.htm>

KORNEL, M., ŽENATÁ PECHÁČKOVÁ, N. Spojení věcí souvisejících s rozvodem manželství ke společnému řízení. *Advokátní deník*. In: advokatnidenik.cz fr [online]. 19. 4. 2022 [cit. dne 2022-6-6]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/04/19/spojeni-veci-souvisejicich-s-rozvodem-manzelstvi-ke-spolecnemu-rizeni/>

KOVÁŘOVÁ, D. Rodinná mediace. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 6, s. 39-4. ISSN 1210-6348.

KRÁLÍČKOVÁ, Z., ZATLOUKALOVÁ, L. Dokud nás smrt nerozdělí: úvahy nad právem na rozvod. *Právní rozhledy*, 2019, č. 17, s. 573-580. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>.

GREGOROVÁ, Z. NESEZDANÉ SOUŽITÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 209. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>.

NEUBAER, R. *Budou se Češi také rozvádět u notáře?* In: nkcr.cz [online]. 3. 9. 2018 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_531-budou-se-cesi-take-rozvadet-u-notare

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Češi by se u notáře rozvádět chtěli, ale chybí legislativa.* In: epravo.cz [online]. 3. 8. 2018 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/cesi-by-se-u-notare-rozvadet-chteli-ale-chybi-legislativa-108005.html>

POLÁK, V., WESTPHALOVÁ, L. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, č. 7, s. 240-248. ISSN 1210-6410. Online dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/>.

Poslanecká sněmovna zahájila jednání o novele občanského zákoníku upravující manželství osob stejného pohlaví. *Právní rozhledy*, 2021, č. 10, s. 1. ISSN 1210-6410.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

5 raisons de divorcer sans juge. In: alexia.fr [online]. 5. 1. 2018 [cit. dne 2022-2-26]. Dostupné z: <https://www.alexia.fr/fiche/8561/raisons-divorce-sans-juge.htm>

Avantages et inconvénients du divorce par consentement mutuel. In: alexia.fr [online]. 12. 1. 2018 [cit. dne 2022-3-28]. Dostupné z: <https://www.alexia.fr/fiche/8565/avantages-et-inconvenients-du-divorce-par-consentement-mutuel.htm>

BAUER, M. *Le divorce amiable sans juge: un divorce qui ne tient pas ses promesses.* In: village-justice.com fr [online]. 9. 5. 2019 [cit. dne 2022-2-26]. Dostupné z: <https://www.village-justice.com/articles/divorce-amiable-sans-juge-divorce-qui-tient-pas-ses-promesses,31450.html>

Convention de divorce notaire. In: justifit.fr [online]. 14. 12. 2020 [cit. dne 2022-7-24]. Dostupné z: <https://www.justifit.fr/b/guides/droit-famille/divorce/convention-de-divorce-notaire/#top>

DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Divorce par consentement mutuel.* In: service-public.fr [online]. 29. 9. 2021 [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F10567>

DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Mariage sans contrat: régime de la communauté réduite aux acquêts*. In: service-public.fr [online]. 27. 7. 2021 [cit. dne 2021-3-12]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F835>

DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Pension alimentaire versée pour un enfant : montant et versement*. In: service-public.fr [online]. 3. 6. 2021 [cit. dne 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F991>

DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Se pacser*. In: service-public.fr [online]. 29. 11. 2021 [cit. dne 2021-3-8]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1618>

DIRECTION DE L'INFORMATION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE. *Se Séparation de corps*. In: service-public.fr [online]. 8. 12. 2021 [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F980>

Expertí na rodinné právo nepodpořili rozvody manželství veřejnou listinou. In: advokatnidenik.cz [online]. 29. 6. 2022 [cit. dne 2022-7-1]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/06/29/experti-na-rodinne-pravo-nepodporili-rozvody-manzelstvi-verejnou-listinou/>

FLOCH, A. *Loi. Divorce: sans juge pour plus de rapidité*. In: institut-ulpien.com [online]. 28. 1. 2019 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <http://institut-ulpien.com/loi-divorce-sans-juge-pour-plus-de-rapidite/>

GUEGUEN-CARROL, J. *Protéger ses enfants lors d'un divorce*. In: village-justice.com [online]. 18. 9. 2018 [cit. dne 2022-7-24]. Dostupné z: <https://www.village-justice.com/articles/protoger-ses-enfants-lors-divorce,29471.html>

Impôts et PACS: Les avantages fiscaux procurés par le PACS. In: mypacs.fr [online]. [cit. dne 2022-6-6]. Dostupné z: <https://www.mypacs.fr/pacs/avantages/pacs-impots>

KOLÁŘOVÁ, K. *Rozvod i u notáře? Většina Čechů je pro hlavně kvůli rychlosti a snadnosti procesu*. In: lidovky.cz [online]. 16. 1. 2019 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/rozvod-i-u-notare-vetsina-cechu-je-pro-hlavne-kvuli-rychlosti-a-snadnosti-procesu.A190115_222742_In_noviny_ele

KŘÍŽOVÁ, I. *Na dědictví si počkáte až půl roku. Notáři jsou zahlceni kvůli úmrtím na covid i uprchlíkům z Ukrajiny*. In: lidovky.cz [online]. 18. 5. 2022 [cit. dne 2022-7-1].

Dostupné z: https://www.lidovsky.cz/domov/dedictvi-skluz-notar-zpozdeni-covid-koronavirus-uprchlici-ukrajina.A220517_092219_In_domov_lros

Le divorce et la séparation de corps en chiffres. In: efl.fr [online]. 10. 1. 2019 [cit. dne 2022-4-14]. Dostupné z: https://www.efl.fr/actualite/divorce-separation-corps-chiffres_R-c44d9dc1-a488-4dc9-a2d8-22c1ef5128d7

LE SITE OFFICIEL DES NOTAIRES DE FRANCE. *Marié sous le régime de la participation aux acquêts, l'EURL créée par mon conjoint est-elle comprise comme un acquêt (un bien commun)?* In: notaires.fr [online]. [cit. dne 2021-3-14]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/faq/mari%C3%A9-sous-le-r%C3%A9gime-de-la-participation-aux-acqu%C3%AAts-l%E2%80%99eurl-cr%C3%A9e-par-mon-conjoint-est-elle-comprise-comme-un-acqu%C3%AAt>

LE SITE OFFICIEL DES NOTAIRES DE FRANCE. *Quelle procédure en cas de divorce?* In: notaires.fr [online]. 18. 2. 2020 [cit. dne 2021-2-23]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/couple-famille/divorce/les-diff%C3%A9rentes-proc%C3%A9dures-de-divorce>

MALLEVAEY, B. *L'intérêt de l'enfant et la réforme du divorce par consentement mutuel.* In: actu-juridique.fr [online]. 29. 6. 2017 [cit. dne 2022-7-24]. Dostupné z: <https://www.actu-juridique.fr/civil/linteret-de-lenfant-et-la-reforme-du-divorce-par-consentement-mutuel/>

MIKALEF-TOUDIC, V. *Loi de réforme de la justice: droit de la famille et droit des personnes.* In: dalloz-actualite.fr [online]. 2. 4. 2019 [cit. dne 2021-3-7]. Dostupné z: <https://www.dalloz-actualite.fr/flash/loi-de-reforme-de-justice-droit-de-famille-et-droit-des-personnes>

MINISTÈRE DE LA JUSTICE. Circulaire de présentation de la loi relative au divorce, du décret portant réforme de la procédure en matière familiale et du décret fixant les modalités de substitution d'un capital à une rente allouée au titre de la prestation compensatoire, 2004. *Bulletin officiel du Ministère de la Justice n° 96, 2004.* In: justice.gouv.fr [online]. 23. 11. 2004 [cit. dne 2021-3-12]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/bulletin-officiel/2-dacs96c.htm>

MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Quel bilan, 1 an après la réforme?* In: justice.gouv.fr [online]. 28. 2. 2018 [cit. dne 2022-3-5]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/divorce-par-consentement-mutuel-sans-juge-31342.html>

PELUARD-MUT, C. *HISTOIRE DU DIVORCE*. In: avocat.net [online]. [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <http://www.avocatnet.net/page11.html>

Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: cak.cz [online]. [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/pripominky-cak-k-novele-obcanskeho-zakoniku---tzv--rozvody-u-notaru.pdf>

Rozvod a rozluka. In: e-justice.europa.eu [online]. 16. 12. 2020 [cit. dne 2022-5-31]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-fr-cs.do?init=true&member=1

Stanovisko Unie rodinných advokátů, z. s., č. 6/2019 k problematice zvané „rozvody u notáře“. In: uracr.cz [online]. 15. 12. 2021 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <https://www.uracr.cz/cs/stanoviska>

Rozvody by mohli řešit notáři, manželé by nemuseli k soudu. In: tn.nova.cz [online]. 27. 7. 2018 [cit. dne 2022-4-12]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/374500-rozvody-by-mohli-resit-notari-manzele-by-nemuseli-k-soudu>

4. Seznam použitých právních předpisů

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský

Code civil

Code de procédure civile

Code de travail

Zákon č. 320/1919 Sb., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

5. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 8. 2010, sp. zn. III.ÚS 3007/09

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

Rozsudek Okresního soudu Praha-východ ze dne 28. ledna 2021, sp. zn. 36 C 265/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 373/2015

6. Seznam ostatních zdrojů

Břetislavova dekreta. In: psp.cz [online]. [cit. dne 2022-4-10]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/snemy/b_dekreta.htm

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, č. 115/2006 Dz

LARIŠOVÁ, M. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-111-3.

Sněmovní tisk 201/0. Návrh novely OZ, s. 12

Zákon Sudnyj Ljudem. In: dejepis.com [online]. [cit. dne 2022-4-10]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/dokument/zakon-sudnyj-ljudem/>

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet sňatků a rozvodů v České republice

Graf č. 2: Nejčastější příčiny rozvratu manželství

Rozvod v české a francouzské právní úpravě

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá výkladem a komparací právní úpravy rozvodu manželství v České republice a ve Francouzské republice. Hlavním cílem práce je přiblížit čtenáři soubor právních institutů rozvodu manželství zakotvených v českém občanském zákoníku na straně jedné a ve francouzském Code civil na straně druhé, a výklad uzavřít uvažováním o tom, co z francouzského práva by bylo možné potencionálně zavést a aplikovat v českém právním prostředí.

Práce byla zpracována zejména na základě české a francouzské odborné literatury a právních předpisů. Hlavními předpisy jsou český občanský zákoník a francouzský Code civil. Použity byly rovněž procesní předpisy, a to český ZŘS, OSŘ a francouzský Code de procédure civile.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje krátkému přehledu historického vývoje právní úpravy rozvodu manželství na území České republiky a Francouzské republiky. Zmíněny jsou nejdůležitější právní předpisy a události, které vývoj právní úpravy ovlivnily. V druhé kapitole je analyzována platná právní úprava rozvodu manželství v České republice. Rozebrány jsou jak hmotněprávní, tak procesní aspekty rozvodu manželství. Část kapitoly se věnuje následkům rozvodu manželství, a to jak osobním, tak majetkovým. V této kapitole jsou rovněž zmíněny instituty zajišťující ochranu nezletilého dítěte při rozvodu manželství rodičů. Následně druhá kapitola přibližuje institut registrovaného partnerství, jakož i právní úpravu jeho zrušení. Třetí kapitola se zabývá platnou právní úpravou rozvodu manželství ve Francouzské republice, obsahově kopíruje rozvržení kapitoly druhé. Tento postup je nutný pro následnou komparaci právních úprav. Třetí kapitola obsahuje analýzu separace manželů, jednotlivých typů rozvodu manželství, zmíněny jsou rovněž následky rozvodu manželství. Exkurz je věnován institutu PACS a jeho specifikům. V čtvrté kapitole jsou srovnány nejzajímavější instituty, jako je např. možnost rozvodu manželství před notářem bez účasti soudu, úprava užívání příjmení manžela po rozvodu či rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a PACS. V závěru práce jsou předloženy úvahy dle lege ferenda v České republice s využitím poznatků z francouzské právní úpravy.

Klíčová slova: Rozvod manželství, komparace, francouzská a česká právní úprava

Divorce in Czech and French legislation

Abstract

This diploma thesis deals with explanation and comparison of legislation of divorce in the Czech Republic and the French Republic. The main aim of this thesis is to give reader the sense of a system of legal instruments concerning the divorce, which are used on the one hand in the Czech Civil Code (“*Občanský zákoník*”) and on the other hand in the French Civil Code (“*Code civil*”). The explanation is ended by speculating, which French legal instrument could be potentially introduced and applied in the Czech regulatory environment.

The thesis is based on Czech and French specialised literature and legislation. Main legal acts, which were used, are Czech (“*Občanský zákoník*”) and French (“*Code civil*”) Civil Codes. Procedural acts were also used, namely Czech ZŘS, OSŘ and French Code de procédure civile.

The thesis is divided into four chapters. First chapter is devoted to brief overview of the historical evolution of the legislation of divorce on the current territory of the Czech Republic and the French Republic. The most important legal acts and events, which has affected the evolution of the legislation, are mentioned. Current legislation of the divorce in the Czech Republic is analysed in the second chapter. Substantive, but also procedural aspects of divorce are examined. One part of this chapter is dedicated to consequences of the divorce both personal and property. Institutes, which are used as the protection of minor children during the divorce of their parents are also presented in this chapter. Subsequently the second chapter outlines the institute of the registered partnership, as well as the legislation of its dissolution. The third chapter is focused on the current legislation in the French Republic, the chapter copies the layout of the second chapter. This method is necessary for the subsequent comparison of both legislations. The third chapter contains analysis of the separation of the marriage, particular types of divorce. Excursus is devoted to the institute of PACS and its particularities. The most interesting institutes are compared in the fourth chapter, for example the possibility of the divorce before the notary without the involvement of the court, the legislation of the use of the married name after the divorce or the difference between the registered partnership and the PACS. Consideration “*de lege ferenda*” in the Czech Republic with the application of the knowledge of the French legislation are presented in conclusion.

Key words: Divorce, comparison, Czech and French legislation